

C. van der Leest, Artikelen uit 'Aan het werk in de kerk'

© Steunpunt Gemeenteopbouw 2004

Inhoudsopgave

- I A Voor de nieuwe ambtsdrager
- B Bijlage: Toerusting ambtsdragers / past.bezoekers
- II Rapportage
- III Onderlinge evaluatie door de ambtsdragers
- IV Catechumenen
- V Preekbespreking met de gemeente
- VI Eenmalige kerkgang; kerkelijk shoppen, 1999
- VII Bijlage: Preekbespreking door de kerkenraad

IA Voor de nieuwe ambtsdrager, 1997

Bron: Aan het werk in de kerk © Steunpunt Gemeenteopbouw 2004, hoofdstuk 8.6

1 Benoemingsbrief en ondertekeningsformulier

Ongetwijfeld heeft elke kerkenraad de gewoonte een brief te schrijven aan de broeder die (door de gemeente gekozen en) door de kerkenraad benoemd is in het ambt van ouderling of diaken.

Ik pleit ervoor in deze brief, behalve de geplande bevestigingsdatum, ook als bijlage het ondertekeningsformulier op te nemen; dan weet de desbetreffende ambtsdrager wat op dit punt van hem gevraagd wordt.

Het lijkt me overbodig hier de tekst van zo'n benoemingsbrief weer te geven. Ook is de tekst van het ondertekeningsformulier voor ouderlingen en diakenen makkelijk bereikbaar.

2 Brief welkom/uitnodiging instructieavond

Als een broeder zijn benoeming als ouderling of diaken heeft aanvaard, is het zinvol hem een welkomstbrief te schrijven waarin hem alvast het een en ander wordt uitgelegd. Het is mooi als deze brief ook een uitnodiging (met programma) bevat voor toerustingsavonden. Hieronder laat ik een voorbeeld volgen hoe zo'n welkom annex uitnodiging eruit kan zien:

2.1 Brief met welkom en uitnodiging

Allereerst feliciteren wij u met uw (verkiezing en) benoeming tot ouderling of diaken. We zijn blij dat u de vrijmoedigheid hebt gehad deze benoeming te aanvaarden. Graag wensen wij u namens de kerkenraad Gods zegen toe voor de taak die u de komende jaren, zo de Here wil, in onze gemeente zult verrichten.

U zult D.V. zondag .. mei 20.. in de morgendienst bevestigd worden. U wordt voor de dienst in de consistorie verwacht. In verband met die zondagmorgen is het goed het volgende te weten:

- We hebben de volgende gewoonte: wie 's morgens de consistorie binnenkomt, geeft alle aanwezigen een hand ('s middags gebeurt dit alleen als iemand 's morgens niet aanwezig was).
- Ook is het gebruik dat de ouderling van dienst zondagmorgen in de consistorie een kort gebed uitspreekt vlak voordat we de kerk binnengaan; zondagmiddag, na de tweede dienst, spreekt de ouderling van dienst in de consistorie een kort slotgebed uit.
- Als kerkenraad hanteren wij geen kledingvoorschrift voor de erediensten. Wel geldt min of meer als ongeschreven regel: een net pak.
- Na afloop van die morgendienst (of anders: Tijdens de eerste vergadering) zal u gevraagd worden om het ondertekeningsformulier voor ambtsdragers te ondertekenen. De tekst van dit ondertekeningsformulier hebt u, als het goed is, tegelijk met uw benoemingsbrief ontvangen.

U zult zo spoedig mogelijk digitaal de regelingen ontvangen die op dit moment voor de organisatie van onze gemeente gelden. Die kunt u globaal doornemen zodat u in elk geval een beetje zicht erop hebt hoe een en ander werkt.

De eerste kerkenraadsvergadering na uw bevestiging is de vergadering van de kerkenraad/diaconie op maandag .. mei 20.., aanvang: uur.

Verder adviseren wij u om steeds zo veel mogelijk informatie en advies te vragen bij uw wijkbroeder (en eventueel ook nog bij uw voorganger in uw wijk).

Sommigen van u worden voor het eerst in onze gemeente of misschien zelfs in hun leven ouderling of diaken. Wij kunnen ons voorstellen dat u allerlei vragen hebt (hoe gaat dit en hoe moet dat?). Tot uw geruststelling kunnen we u meedelen dat er vóór uw bevestiging twee toerustingsavonden voor nieuwe ambtsdragers gehouden worden (en voor alle ambtsdragers die daar belangstelling voor hebben), en wel op woensdagavond .. april en woensdagavond .. mei (vanaf uur). Dus u kunt deze avonden alvast in uw agenda noteren.

Het programma voor deze twee, op de praktijk gerichte, avonden treft u hieronder aan.

Om te weten of we wel voor geschikte data hebben gekozen, verzoeken we u of u het zo gauw mogelijk aan uw predikant wilt melden als u verhinderd zult zijn. Dan zullen we proberen naar andere avonden uit te wijken.

Wij hopen dat deze brief laat zien dat wij uw start als kerkenraadslid zo soepel mogelijk willen laten verlopen. Hartelijk welkom!

Namens de kerkenraad, ds.

2.2 Programma toerustingsavonden

(CvdL: Dit onderdeel heb ik hier geschrapt omdat ik dit later apart heb uitgewerkt, zie IB-1+2)

IB Bijlage: Toerusting ambtsdragers / past.bezoekers - 1

1 Vooraf

- 1.1 Waarom heb je 'ja' gezegd toen je gevraagd werd ouderling/diaken/past.bezoeker te worden?
- 1.2 Wat zal naar jouw inschatting de betekenis van je taak in de kerk zijn voor je geloof?

2 Je houding tegenover je taak

2.1 Vrijmoedigheid

- Lastige positie: beginneling, misschien (deels) nieuwe invulling, = zoeken; maar: door de gemeente aangesteld en zo door Christus ingeschakeld.
- Je hebt de taak te leiden/bezoeken; je staat in dienst van Christus, werkt namens GóD. = Steun!

2.2 Bescheidenheid

- Je hebt een afhankelijke positie: je staat in dienst van Christus, gaat op pad namens God.
- Dan is het goed jezelf te relativiseren: je bent maar een instrument, een dienaar.

2.3 Vreugde

- Afgaande op de moeiten bij kerkleden en jezelf, kun je ontmoedigd/gedepriemd raken.
- Afgaande op je taak - in dienst staan van Christus' barmhartigheid - is er reden tot vreugde.

3 Twee vragen:

- 3.1 Wat heeft 1 Korintiërs 3:5-7 jou te zeggen over je houding tegenover je taak?
- 3.2 Wat heeft 1 Korintiërs 9:27 jou te zeggen over de geestelijke zorg voor jezelf?

4 Je houding tegenover de pastorant

4.1 Vertrouwelijkheid

- Die is niet vanzelfsprekend voor de pastorant, want: kritisch tegenover de bezoeker; persoonlijke moeiten; gevoel van schaamte; slechte ervaringen: niet begrepen, misbruik vertrouwen.
- Als bezoeker werken aan vertrouwensband: oog hebben voor leefwereld pastorant; integer zijn: trouw zijn aan beloften (agenda!), besprokene van vorige bezoeken paraat hebben (notities).

4.2 Afstand (asymmetrisch)

- Die is zinvol voor de pastorant: hij mag geheimen hebben en zelf zijn gesprekspartner kiezen.
- Die is zinvol voor de bezoeker: geen nieuwsgierigheid; jezelf niet vereenzelvigen.
- Dus: voorzichtig zijn met vragen; de ander soms afremmen; kritisch zijn tegenover jezelf.

5 Grensbewaking

5.1 Geheimhouding

- Stelling: zwijgen over wat je bij de uitvoering van je taak vertrouwelijk ter ore komt.
- Gespreksvraag: hoe hanteer je deze verplichting tegen je huwelijkspartner en de kerkenraad?

5.2 Seksuele grenzen

- Stelling-1: je ver houden van seksuele handelingen/uitspraken of van handelingen/uitspraken die seksueel kunnen worden uitgelegd.
- Stelling-2: altijd blijft de verantwoordelijkheid voor een zuivere verhouding liggen bij de ambtsdrager/past.bezoeker, zelfs als de ander probeert jou te verleiden.
- Gesprekspunt-1: oppassen voor het Messiascomplex ('Het hangt van mij af!').
- Gesprekspunt-2: oppassen voor de eventuele eigen relationele onvrede.

6 Je houding tegenover eigen beperkingen

- Ontspannen: vanuit (jouw ervaring met) de Bijbel en het geloof kun je de ander vergaand van dienst zijn, want Bijbel en geloof betreffen de hele persoon en het hele leven.
- Reëel zijn: altijd stuit je op grenzen van je pastorale mogelijkheden: je persoon; je problemen.
- Verwijzen naar een plaatselijke collega; of verwijzen naar hulpverlening: je stimuleert de ander tot hulp-vragen, vaak via de huisarts; je draagt de ander niet over maar houdt contact.
- Zie: www.praktijkcentrum.org ; www.diaconaalsteunpunt.nl ; www.steunpuntkerkenwerk.nl

7 Taak ambtsdragers

7.1 Taak ouderlingen: geestelijk leiding geven

- Pastoraal beleid ontwikkelen en toepassen, zie 9.
- Jaarlijks alle adressen ten minste 1x (laten) bezoeken.
- Diepgang bevorderen van het onderlinge contact in de wijkkringen en van de wijkteams.

7.2 Taak diakenen: componist van de gemeenschap

- Eens in de 2 (?) jaar alle adressen bezoeken met diaconale thema's: gaven en noden.
- Zelf betrokkenheid tonen (of gemeenteleden daarin stimuleren) in het geval van bijz. situaties.

7.3 Wijkteam (ouderling + diaken + evt. past.bezoekers + coördinatoren van enkele wijkkringen)

- Is er voldoende duidelijkheid over de taak van de wijkteamleden tegenover de wijkkringen?
- Geregeld vergaderen voor afstemming, overleg en intervisie, ten minste eens in de 3-4 maanden.

IB Bijlage: Toerusting ambtsdragers / past.bezoekers - 2

8 Vooraf

- Welke tekst of welk gedeelte uit de Bijbel vind jij een van de mooiste, en waarom?
- De aanwezigen kunnen vragen stellen om zo iemands keus nog duidelijker te krijgen.

9 Pastoraal beleid

9.1 Algemeen

- Vroeger: voegzaam; nu: zomaar afhaken; vroeger: positief tegenover gezag; nu: eigen keuzes.
- Vroeger nadruk op verantwoordelijkheid pastoranten, nu op verantwoordelijkheid kerkenraad.
- Rekenen met principiële spankracht gelovigen: vaak beperkt; jongeren aarzelend onderweg.
- Niet: alles of niets; maar: liever iets dan niets; rekenen met gebrokenheid; rafels aanvaarden; = Als het niet kan zoals het moet, moet het maar zoals het kan.
- Tucht: evidente zonden waarvan anderen de dupe zijn; wat wil je bereiken en is dat haalbaar?
- = Taak ouderlingen: deze algemene uitgangspunten concretiseren in hun beleid inzake: gasten aan het avondmaal, huwelijksbevestiging, echtscheiding, samenwonen, homoseksualiteit.

9.2 Houding

- Loyaliteit inzake de gereformeerde belijdenis en inzake inhoudelijk beleid.
- Daarin niet krampachtig zijn: integer zijn tegenover jezelf (je mag melden dat je ergens afwijkend tegenover staat), maar het toelichten van het kerkenraadstandpunt moet domineren.
- Onzeker?: toetsen bij de voorzitter; onlust?: naar God!; bespreekbaar maken in kerkenraad.

10 De ouderling/diaken in gesprek

10.1 Actieve inzet tijdens gesprek: niet afwachtend, door schroom/moeheid; geen visite. Vier regels:

- Vooraf duidelijkheid: wat is de bedoeling van het bezoek; waarom samen met ander op bezoek?
- Lijn: je bewust zijn van de onderwerpen/vragen/volgorde, = voorbereiding/agenda; maar: soepel.
- Vragen vanuit onwetendheid: doorvragen; niet invullen; eigen ervaringen/ideeën parkeren.
- Reageren, = actief luisteren: in eigen woorden; ordening aanbrengen; alert op losse opmerkingen.

10.2 Band met God in het pastoraal contact

- Hoeft niet altijd expliciet aan de orde te komen: ook belangstelling; raad geven; dus: ontspannen.
- Voorzichtig met aansnijden van de band met God: niet te snel (ruimte pastorant); niet invullen.
- Toch: erop gespist zijn de band met God aan de orde te stellen, vooral vragenderwijs.
- Bijbel lezen? Zo ja, aan het begin of aan het eind? Soms meer algemeen: 'Wat is voor jou hier doorslaggevend / Wat geeft jou in deze situatie houvast?' (gebed: zie 12)

10.3 Valkuilen

- Het verdringen van eigen onmacht: spanningsveld onmacht – taak (aanvaard: soms lege handen!)
- Andermans problemen bagatelliseren: vergelijken met wat lichter, soortgelijk of erger is.
- Moeite met ongelovige uitspraken: 'Zo mag je niet praten!' (niet veroordelen, maar ruimte geven).
- Geen onderscheid zien tussen onmacht en onwil (onmacht aanvaarden, maar er niet in berusten).

11 Oefeningen

- 11.1 Stel: een ouderling meldt op de vergadering dat hij een kennismakingsbezoek heeft gebracht aan een kerklid dat sinds kort blijkt samen te wonen met een niet-kerkelijk meisje; hij is er verlegen mee. Wat moet je elkaar tijdens de bespreking die ouderling adviseren over het vervolg?
- 11.2 Tijdens een bezoek komt iemand met heftige kritiek op de preek van zondag; jij was daar ook niet zo blij mee. Wat stel je aan de orde in het gesprek, ook van je eigen moeite met die preek?

12 Voorbede

12.1 Bij het bezochte kerklid

- Het moet een bewuste keus zijn: niet automatisch, maar wel erop gespist zijn.
- Als iemand ongeneeslijk ziek is, moet het gebed wel reëel zijn: rekenen met de feiten (?).
- Recht doen aan iemands leefwereld, incl. iemands plaats in de gemeente.
- De toehoorder moet er 'amen' op kunnen zeggen; in het gebed dus geen pastoraat of kritiek.
- Zo nodig een brug leggen tussen je gebed en inhoudsvolle momenten uit het gevoerde gesprek.

12.2 Thuis

- Algemeen, als terugkerend punt: de gemeente als geheel incl. de werkers; schietgebed onderweg.
- Speciaal in het avondgebed na gebracht bezoek: terugblik; voorbede.

13 Diversen:

- Na bezoek: notities: niet vertrouwen op geheugen; geen notities naar opvolger; gebruik agenda.
- Kerkenraad: elkaar informeren over bijzondere omstandigheden; afstemming bezoek; intervisie.
- Rapportage aan kerkenraad/wijkteam:
 - geen vertrouwen schenden: geheimhouding; niks zonder medeweten pastorant naar ander;
 - kerkenraad informeren: gegevens voor overleg; wat typerend is in het gesprek of de gesprekken.

II Rapportage, 1997

Bron: Aan het werk in de kerk © Steunpunt Gemeenteopbouw 2004, hoofdstuk 10.2

Inhoud:

- 1 Twee uitersten
- 2.1 Geen vertrouwen schenden
- 2.2 De kerkenraad/diaconie informeren
- 3 Slot

1 Twee uitersten.

Ambtsdragers zijn geen solisten. Ze werken in het overkoepelende kader van een kerkenraad of een diaconie. Vandaar dat ze hun bezoeken rapporteren. Nu is de grote vraag: hoe uitgebreid moeten bezoeken gerapporteerd worden? Om twee redenen is het zinnig apart op deze vraag in te gaan. Allereerst moeten kerkleden weten waar ze op dit gebied aan toe zijn. Bovendien moet in de vergadering van de kerkenraad of de diaconie voorkomen worden dat door de stijl van iemands rapporteren irritatie ontstaat. In de praktijk bestaan er namelijk twee uitersten:

- Sommigen geven vrij gedetailleerde verslagen, met als gevolg dat anderen zich soms afvragen of wel recht wordt gedaan aan de vereiste geheimhouding.
- Sommigen volstaan ermee te melden 'goed (huis)bezoek', met als gevolg dat anderen zich soms afvragen wat de zin is van zo'n summiere typering.

Daarmee hebben we meteen het spanningsveld te pakken dat altijd speelt bij rapportage in de vergadering van de kerkenraad of de diaconie. Laat ik van beide aspecten iets zeggen:

2.1 Geen vertrouwen schenden

Ambtsdragers moeten zich bij hun rapportage goed realiseren: kerkleden spreken zich alleen tegenover de bezoekende ambtsdragers uit, en dus niet tegenover (hun vrouw of) de kerkenraad/diaconie. Dat betekent: veel van wat kerkleden ter tafel brengen aan emoties en moeiten moet veilig zijn bij de bezoekende ambtsdragers; die hebben de plicht tot geheimhouding. Het gaat andere ambtsdragers niets aan wat op persoonlijk vlak tijdens een bezoek aan de orde is geweest.

Informatie doorgeven.

Natuurlijk zijn er situaties waarin een ambtsdrager het besprokene niet voor zich kan houden, namelijk als hij overleg wil plegen en als de mogelijkheid zich voordoet dat tucht moet worden toegepast of financiële steun moet worden geboden. Ook dan heeft een ambtsdrager niet het recht zonder meer uit de school te klappen. Concreet gesproken: als hij anderen erbij wil/moet betrekken, mag dat nooit gaan buiten medeweten van het bezochte kerklid om:

- Heeft een bezoekende ambtsdrager behoefte aan overleg, en wel met de predikant, een collega-ambtsdrager, de kerkenraad/diaconie of een externe deskundige, dan moet hij aan het bezochte kerklid vragen of hij mag overleggen alsook wat hij daarbij mag doorvertellen.
- Doet de situatie zich voor dat tucht moet worden toegepast of dat financiële steun wordt gevraagd, dan kan de bezoekende ambtsdrager ermee volstaan het bezochte kerklid méé, te delen dat hij zich tot de kerkenraad/diaconie zal richten maar ook wát hij gaat doorvertellen.

Geheimhouding.

Nog al te vaak hebben kerkleden, naar mijn inschatting, het (vage) idee: 'Als ik iets aan een ambtsdrager vertel, dan is daarmee de zaak op de kerkenraad/diaconie gekomen'; dat weerhoudt hen soms om met iets vertrouwelijks over de brug te komen. Daarom kan het zinvol zijn een aarzelend kerklid nader te informeren over de plicht tot geheimhouding, zodat die weet: 'Wat ik tijdens dit bezoek aan de orde stel, blijft onder ons.'

2.2 De kerkenraad/diaconie informeren

Ondanks het bij 2.1 vermelde rapporteren ambtsdragers gebrachte bezoeken. Maar wát moeten ze melden?

Wat niet?

Laat ik eerst het negatieve noemen: Blijkens 2.1 mogen ze door hun rapportage nooit vertrouwelijke zaken en emoties van bezochte kerkleden onthullen. Ook moeten rapporterende ambtsdragers niet met allerlei bijkomstige details komen aanzetten, want dat betekent een overbodige belasting van de kostbare tijd van de kerkenraad of de diaconie. Helemaal buiten de orde is dat de rapporteur vertelt wat hij zelf allemaal te berde heeft gebracht, want daarin zijn de anderen doorgaans (terecht) niet geïnteresseerd.

Wat wel?

Wat dan wel gerapporteerd moet worden? Er valt tweeërlei te noemen.

Allereerst is het noodzakelijk die gegevens van een gesprek te rapporteren die in het kader van overleg, tuchttoefening of financiële steun nodig zijn voor de kerkenraad/diaconie als basis voor zijn advies/oordeel.

Daarnaast hoort in de rapportage thuis wat typerend is voor het gevoerde gesprek en wat de kerkenraad/diaconie een beeld geeft van wat in de gemeente leeft: noodzakelijk voor het algemene pastorale of diaconale beleid. In dit laatste geval kan het trouwens ook haalbaar en wijs zijn het typerende niet te koppelen aan een bezoek op een bepaald adres maar aan het gehéél van de gebrachte bezoeken: 'Wat ons bij de bezoeken die we nu rapporteren, opviel, was dat vaak kritisch gesproken werd over'. Daarbij moeten ambtsdragers wel oppassen. Het komt namelijk voor dat zij moeite hebben met aspecten van het plaatselijke of landelijke kerkelijke leven. In dat geval kunnen ze geneigd zijn vooral die uitlatingen van bezochte kerkleden door te geven die hun moeite bevestigen. Bij het geven van typering moet ambtsdragers er dus op letten dat ze evenwichtig zijn.

'Een goed bezoek'

Betekent deze beperking van de rapportage dat je in bepaalde gevallen kunt volstaan met de typering 'een goed bezoek'? Volgens mij wel, namelijk:

- als er niets door te geven valt in verband met overleg, tucht of financiële steun; en/of:
- als er niets typerends valt te melden wat bijdraagt aan het algemene beeld van de gemeente.

Alleen, wat is 'goed'? Volgens mij hoort een rapporterende ambtsdrager, stilzwijgend, altijd met deze beperkende bepaling te werken: 'binnen de marges'. Wat bedoel ik daarmee? Bij een gezin dat randkerkelijk of qua budgettering zwak is, ben je, het gesprek beoordelend, met minder tevreden dan bij een meelevend of financieel-gezond gezin. Zeg je 'goed', dan bedoel je in feite altijd: 'de principiële of budgettaire 'kwaliteit' van het gezin in aanmerking genomen, was het een goed bezoek.' Daarbij kan het zinvol zijn om met zoveel woorden te vergelijken met het vorige (huis)bezoek: 'We hebben gemerkt dat de marges van dit gezin minder smal zijn geworden: er is groei in....'

3 Slot

Op papier valt er redelijk helder te onderscheiden tussen de twee taken: 'geen vertrouwen schenden' en: 'de kerkenraad/diaconie informeren'. Intussen besef ik heel goed dat het in de praktijk vaak moeilijk is bij de rapportage tegelijk recht te doen aan beide taken. Dat is niet erg, als ambtsdragers zich van dit spanningsveld (geheimen bewaren én informeren) maar bewust zijn. Daarom is het de taak van de ouderlingen en diakenen onderling alsook van de preses/voorzitter om telkens aan deze twee polen te herinneren. Dan kunnen de kerkleden ervan op aan dat verantwoord met hun vertelde geheimen omgesprongen wordt. Tegelijk ervaren de ouderlingen en diakenen de rapportage van de bezoeken als zinvol en inzicht gevend.

III Onderlinge evaluatie door de ambtsdragers, 1997

Oorspronkelijke titel: Censuur naar artikel 81 van de kerkorde

Bron: Aan het werk in de kerk © Steunpunt Gemeenteopbouw 2004, hoofdstuk 8.4

Inhoud

Artikel 81 van de kerkorde

Censuur tijdens een vergadering

- *Bezwaren tegen een collega-ambtsdrager*

- *Onderlinge evaluatie door ambtsdragers:*

1 De praktijk van het bezoek afleggen

2 De preken

3 Onderlinge samenwerking

4 De voorbereiding van de kerkvisitatie

5 Bezoeken aan catechisaties/verenigingen

6 Het pastorale kerkenraadplan

7 Voorbereiding op het brengen van bezoeken

8 De eredienst

Artikel 81 van de kerkorde

In artikel 81 van de kerkorde uit 1975 staat: 'De predikanten, ouderlingen en diakenen zullen onderling christelijke censuur oefenen en elkaar inzake de bediening van hun ambt aansporen en vriendelijk terechtwijzen.' Hoe gaan we met dit artikel om?

Censuur tijdens een vergadering

Moeite met een collega-ambtsdrager

In art. 48 van de kerkorde uit 1975 wordt vermeld: 'Aan het einde van classicale en andere meerdere vergaderingen zal censuur geoefend worden over hen die zich in de vergadering misgaan hebben.' In de artikelen over de kerkenraad ontbreekt een dergelijke bepaling. Dat is jammer: soms is het terdege gewenst aan het einde van een kerkenraadsvergadering de onlust die bij deelnemers bestaat over het optreden van een collega-ambtsdrager die avond of ook bij een andere gelegenheid, bespreekbaar te maken. Daardoor kunnen de deelnemers hun negatieve gevoel over een collega-ambtsdrager kwijtra- ken. Van een dergelijk doorpraten van iemands moeite met een ander komt tijdens een vergadering meestal weinig of niets terecht, tenzij daar expliciet de ruimte voor gegeven wordt. Wordt daarvoor ge- kozen, dan kan worden bereikt dat de ambtsdragers na een vergadering met positieve gevoelens naar huis gaan.

Naar mijn oordeel kan deze mogelijkheid tot doorspreken heel goed gekoppeld worden aan het 1^e deel van artikel 81 van de Kerkorde, dus dat de ambtsdragers onderling christelijk censuur oefenen.

Nu weet ik wel dat art.81 bij veel kerkenraden nog altijd verbonden is met de aanstaande viering van het avondmaal. Het gevolg van deze verbinding is dat van die censuur haast nooit gebruik gemaakt wordt: de eventuele bezwaren tegen een collega-ambtsdrager zijn meestal niet van dat gewicht dat het gezamenlijk vieren van het avondmaal in het geding is. Omdat in art.81 zelf geen enkele verbinding met het avondmaal gelegd wordt, is er alle ruimte de daar vermelde censuur een minder beladen ka- rakter te geven en ook elke vergadering aan de orde te stellen.

Ik pleit er daarom voor, dat kerkenraden een besluit nemen van de volgende strekking: Onder 'Censuur naar art.81 K.O., 1e deel' wordt voortaan verstaan het eventueel aanvoeren van bezwaren van de ene ambtsdrager tegenover de andere. Deze censuur wordt als apart punt opgevoerd aan het einde van el- ke agenda van de kerkenraad en wijkraad/sectie. Daarbij wordt volstaan met een algemene vraag in deze trant: heeft een van de broeders bezwaren tegen uitlatingen of een bepaald optreden van een col- lega-ambtsdrager tijdens deze vergadering of in andere verbanden. (CvdL in 2016: je kunt het ook zo formuleren: zit iemand iets dwars wat deze vergadering gezegd of gedaan is?)

Onderlinge evaluatie door de ambtsdragers

Tegenwoordig is het een veel voorkomend gebruik om na afloop van een bepaalde activiteit tijd uit te trekken voor evaluatie. Ook ons kerkelijk leven kent evaluerende momenten, zoals de preekbespreking, de rapportage van het bezoek aan de catechisaties en de voorbereiding op de kerkvisitatie. Vanwege de waarde ervan bepleit ik het evalueren te betrekken op het gehéél van de ambtelijke activiteiten, het te spreiden over het hele vergaderjaar en tenslotte het te koppelen aan het 2e deel van art.81 K.O. (dus dat de ambtsdragers 'elkaar inzake de bediening van hun ambt aansporen en vriendelijk terechtwij- zen').

Om dit tot stand te brengen, kunnen kerkenraden een besluit nemen van de volgende strekking: Met 'Bezinning naar art.81 K.O.,' bedoelen we voortaan: het evaluerend terugkijken op de praktijk van het ambtelijke werk (waarbij de goede en zwakke punten geïnventariseerd worden) alsook het stimulerend vooruitkijken (waarbij erover nagedacht wordt hoe aspecten van het werk beter gedaan kunnen wor- den).

Deze bezinning wordt geregeld opgevoerd op de agenda van de vergaderingen, waarbij in elk geval de volgende onderwerpen aan de orde dienen te komen:

- 1 De praktijk van het bezoek afleggen
- 2 De preken
- 3 Onderlinge samenwerking
- 4 De voorbereiding van de kerkvisitatie
- 5 Bezoeken aan catechisaties/verenigingen
- 6 Het pastorale kerkenraadplan
- 7 Voorbereiding op het brengen van bezoeken
- 8 De eredienst

(De verdeling van deze onderwerpen over het jaar en over de vergaderingen van de brede/smalle kerkenraad en/of de wijkraad/sectie is een zaak die plaatselijk geregeld moet worden.)

Om de bespreking van deze agendapunten zo goed mogelijk te laten verlopen, is het zinnig telkens te werken met een handreiking. Om bij de ontwikkeling hiervan te helpen, geef ik hierbij een opzet hoe dergelijke handreikingen voor het evalueren door de ambtsdragers eruit kunnen zien.

1 De praktijk van het bezoek afleggen

Deze handreiking kan door de ambtsdragers thuis gebruikt worden om zich vooraf systematisch te bezinnen op en notities te maken over de materie. De vragen uit de handreiking kunnen ook, meer of minder globaal, tijdens de bespreking zelf gevolgd worden.

De predikant

- Bezoekt hij regelmatig de zieken, de ouderen, zelfstandig wonende jongeren en hen die in een bijzonder verheugende of verdrietige situatie verkeren; wordt de frequentie en de methode van z'n bezoeken door de gemeente gewaardeerd?
- Ontlast hij de ouderlingen voldoende, als er zich netelige en/of ingewikkelde situaties voordoen?
- Wat is de duur van z'n bezoeken; hoe richt hij die in, vooral wat het bijbellezen en bidden betreft?
- Maakt hij opbouwend gebruik van het kerkblad door de manier waarop hij de rubriek 'Uit de gemeente' verzorgt alsook door de inhoud van de artikelen die hij schrijft (ervan uitgaande dat het kerkblad ruimte biedt voor algemene artikelen)?
- Rekent hij voldoende met de afspraken die in het kader van het pastorale kerkenraadplan gemaakt zijn (ervan uitgaande dat zo'n plan bestaat, zie onder 6)?
- Komt hij (voldoende) toe aan het lezen van vormende literatuur?
- Draagt hij de kerkleden ook geregeld, zo mogelijk met naam en toenaam, op aan God?

De ouderlingen en de diakenen

- Wat is de duur van hun huisbezoeken; hoe richten ze die in, vooral wat het bijbellezen en bidden betreft?
- Bereiden ze zich goed voor op de huisbezoeken, zodat ze op de hoogte zijn van de uiterlijke omstandigheden en ook weten welke onderwerpen in elk geval aangesneden moeten worden?
- Welke afspraken maken ze vooraf met de ouders over de aanwezigheid en het vertrek van kinderen; geven ze hun voldoende aandacht; hoe benaderen ze hen?
- Zijn ze tijdens de huisbezoeken zelf veel aan het woord, of stellen ze veel vragen en proberen ze zo de ander te laten praten?
- Brengen ze regelmatig tussentijdse bezoeken, vooral aan de zieken, de ouderen, zelfstandig wonende jongeren en hen die in een bijzonder verheugende of verdrietige situatie verkeren; laten ze deze bezoeken niet te veel aan de predikant over?
- Wat is de duur van die tussentijdse bezoeken; hoe richten ze die in, vooral wat het bijbellezen en bidden betreft?
- Rekenen ze voldoende met de afspraken die in het kader van het pastorale kerkenraadplan gemaakt zijn (ervan uitgaande dat zo'n plan bestaat, zie onder 6)?
- Komen ze (voldoende) toe aan het lezen van vormende literatuur?
- Dragen ze de kerkleden ook geregeld met naam en toenaam op aan God?

2 De preken

(CvdL: Dit onderdeel heb ik hier geschrapt omdat ik dit later apart heb uitgewerkt, zie VII)

3 Onderlinge samenwerking

Deze handreiking kan door de ambtsdragers thuis gebruikt worden om zich vooraf systematisch te bezinnen op en notities te maken over de materie. De vragen uit de handreiking kunnen ook, meer of minder globaal, tijdens de bespreking zelf gevolgd worden.

De praktijk van het vergaderen

(Sommige vragen van dit onderdeel zijn niet van toepassing op alle soorten vergaderingen; wil men per soort evalueren, dan kunnen verschillende vragenlijsten gemaakt worden, die passen bij de kerkenraad en de wijkraad/sectie).

- Zijn de agenda en de bijlagen altijd uitgebreid genoeg en ontvangen de ambtsdragers die voldoende op tijd om zich goed op de vergadering te kunnen voorbereiden?
- Is er een duidelijk beleid met betrekking tot de ingekomen stukken; zijn de maatstaven duidelijk die de brede kerkenraad en de diaconie aanleggen, willen ze ingaan op aanvragen om financiële steun?
- Houdt de preses (ook tijdens gemeentevergaderingen) voldoende lijn in het vergaderen; vindt de besluitvorming ordelijk en helder plaats?
- Krijgen de eigenlijke zaken, betreffende de geestelijke begeleiding van de gemeente, voldoende aandacht in vergelijking met materiële zaken?
- Laat de preses (ook tijdens gemeentevergaderingen) zich te veel, voldoende of te weinig gelden; geeft hij anderen te weinig, te veel of voldoende ruimte om zich uit te spreken?
- Zijn er ambtsdragers die ongewild te weinig aan bod komen of die soms het idee hebben dat hun ideeën/gevoeligheden te weinig serieus worden genomen?
- Duren de vergaderingen te lang; worden op een laat tijdstip wel eens belangrijke zaken aangesneden?

Onderlinge informatie

- Hoe is de mondelinge rapportage van de bezoeken:
- te breed, zodat de collega-ambtsdragers met te veel informatie belast worden en de plicht tot geheimhouding in het gedrang komt, of:
- te sober, zodat er geen globaal beeld van de gemeente gevormd kan worden en er in het geval van tucht of financiële ondersteuning onvoldoende op kan worden teruggegrepen?
- Hoe is de notulering van de bezoeken: genoeg om tot beeldvorming te komen en om op terug te grijpen?
- Wordt er bij de verschillende gelegenheden voldoende informatie uitgewisseld tussen de predikant, ouderlingen en diakenen?
- Is er voldoende duidelijkheid over wie/wanneer nieuw-ingekomenen, zieken en/of aan-huis-gebonden kerkleden bezoekt?
- Wordt er voldoende gepraat over de vreugden en moeiten van het werk; kunnen de ambtsdragers het teleurstellende van hun taak voldoende verwerken en tegelijk oog blijven houden voor het zinvolle ervan?

4 Voorbereiding van de kerkvisitatie

Ik heb dit onderwerp compleetheidshalve hier neergezet omdat deze voorbereiding heel goed ook als onderlinge evaluatie gebruikt kan worden.

Voort de invulling hiervan verwijs ik naar de geldende classicale 'Regeling voor de kerkvisitatie'.

5 Bezoeken aan catechisaties en gemeenten

Catechisaties

Bij het rapporteren hierover kunnen de ouderlingen, op grond van wat zij zelf hebben waargenomen of van wat zij van de catecheten hebben vernomen, de volgende punten aan de orde stellen:

- Welke methode wordt gebruikt; komen de Catechismus en de andere belijdenisgeschriften voldoende aan de orde; komt voldoende ter sprake wat er vandaag speelt aan problemen en verleidingen?
- Is de presentatie van de stof helder en boeiend; worden de jongelui er voldoende bij betrokken?
- Wordt er (te veel of te weinig) huiswerk meegegeven en hoe wordt het werken daaraan gecontroleerd?
- Zijn de jongelui belangstellend; heerst er orde; werken de ouders voldoende mee?
- Wordt de presentie bijgehouden; zijn er jongelui die geregeld ontbreken; wat wordt gedaan met hen die weinig of nooit verschijnen?
- Houdt de catecheet voldoende rekening met de afspraken die in het kader van het pastorale kerkenraadplan gemaakt zijn (ervan uitgaande dat zo'n plan bestaat, zie onder 6)

De jeugdverenigingen

Bij het rapporteren hierover kunnen de ouderlingen, op grond van wat zij zelf hebben waargenomen of van wat zij van de leiders/besturen hebben vernomen, de volgende punten aan de orde stellen:

- Wat voor rooster wordt er gevolgd; komen de Bijbel, de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Dordtse Leerregels en de kerkgeschiedenis voldoende aan de orde; komt voldoende ter sprake wat er vandaag speelt aan problemen en verleidingen?
- Wordt er aan voorstudie gedaan; beschikken de jongelui over voldoende voorstudiemateriaal; stimuleren de besturen de voorstudie en het bibliotheekgebruik?
- Is de leiding niet te strak of te soepel; heerst er orde; worden de jongelui voldoende bij de discussie betrokken; zijn ze belangstellend?
- Wordt de presentie bijgehouden; zijn er jongelui die geregeld ontbreken; wat wordt gedaan met hen die weinig of nooit verschijnen?
- Wordt de predikant jaarlijks uitgenodigd om op een vergadering een bijdrage te leveren?
- Stimuleren de besturen het bezoeken van regionale en landelijke jeugdbijeenkomsten en leggen ze jaarlijks contact met een zustervereniging (als dit van toepassing is)?

6 Het pastorale kerkenraadplan

(Ik volsta hier met een model, dat plaatselijk ingevuld dient te worden)

Inventarisatie (vastgesteld/bijgesteld d.d. ...-...-...):

- a) Wat de achtergronden van de gemeente betreft, kan op het volgende worden gewezen:
- b) De bij a) vermelde omstandigheden verklaren voor een groot deel de zwakke punten van de gemeente:
- c) Tegenover dit negatieve kunnen belangrijke positieve punten genoemd worden:

Doelstellingen en te gebruiken middelen (vastgesteld/bijgesteld d.d. ...-...-...):

- a) Het bevorderen van..., waarmee verbonden.... Dit doel kan worden bereikt door de volgende middelen:
 - In de kerkdiensten en op catechisatie geregeld aandacht hieraan besteden.
 - Op de huisbezoeken van de ouderlingen aandacht hieraan geven, als het uitkomt en/of systematisch d.m.v. een jaarthema.
 - In het kerkblad geregeld vormende artikelen en boekbesprekingen over deze zaken laten verschijnen.
 - Bij de verenigingsbesturen erop aandringen dat ze stimuleren.
- b) Het bevorderen van de betrokkenheid bij.... Dit doel kan worden bereikt door de volgende middelen:
- c) Ver voor de talstelling wordt onder de kerkelijk meelevende broeders van de gemeente al gericht rondgekeken naar mogelijke kandidaat-ambtsdragers.
Dit doel kan worden bereikt, doordat de ambtsdragers bij hun bezoeken van die broeders door hun vraagstelling zicht proberen te krijgen op iemands geschiktheid en bereidheid.
- d) Stimuleren dat de jeugd zich meer principieel opstelt op het gebied van.... Dit doel kan worden bereikt door de volgende middelen:

Bijstelling van het kerkenraadplan

- Allereerst dienen de ambtsdragers in de loop van het seizoen erop te letten of het bovenstaande een reëel plan is en of er goed mee kan worden gewerkt.
- Daarnaast moet in juni officieel worden gezien in hoeverre inventarisatie, de formulering van de doelstellingen alsook de keuze en het gebruik van de middelen goed zijn geweest. Zo nodig wordt het gemaakte plan gecorrigeerd en aangevuld, zodat voor het nieuwe seizoen weer een bijgewerkt plan op tafel ligt.

7 Voorbereiding op het brengen van bezoeken

Bij de bespreking hiervan kunnen twee onderwerpen aan de orde komen: algemene aspecten en/of het huisbezoekthema. Voor welk onderwerp wordt gekozen, dienen de kerkenraadsleden vooraf met elkaar af te spreken, zodat een van de kerken-raadsleden zo'n onderwerp schriftelijk of mondeling kan voorbereiden.

Algemene aspecten van het brengen van een bezoek

In het kader hiervan kunnen elementen besproken worden die, als het goed is, ook ter sprake komen in de instructie van nieuwe ambtsdragers.

Het is handig als de ambtsdragers vooraf afspreken bij welke elementen zij in het bijzonder willen stilstaan.

Thema voor het bezoek door ouderlingen

Als (bijv. in het kader van het pastorale kerkenraadplan, zie hierboven 6) voor een huisbezoekthema gekozen wordt, mag die keuze natuurlijk nooit als een ijzeren wet toegepast worden: op bepaalde adressen kan een ander thema meer op z'n plaats zijn.

Een huisbezoekthema kan gekozen worden uit o.a. de volgende onderwerpen:

- de omgang met de Bijbel: persoonlijk en in gezinsverband,
- het bidden: persoonlijk en in gezinsverband,
- de kerkgang, incl. de liturgie,
- de betekenis van het geloof voor het leven van alledag,
- de opstelling tegenover de gemeente met haar ambtsdragers,
- de jeugd in het gezin en in de gemeente,
- de opstelling van een christen naar buiten.

Thema voor het bezoek door diakenen

Als (bijv. in het kader van het pastorale kerkenraadplan, zie hierboven 6) voor een huisbezoekthema gekozen wordt, mag die keuze natuurlijk nooit als een ijzeren wet toegepast worden: op bepaalde adressen kan een ander thema meer op z'n plaats zijn.

Een huisbezoekthema kan gekozen worden uit de volgende onderwerpen:

- de diaconale taak van de gemeenteleden en de taak van de diakenen,
- het beheren van het eigen geld en goed,
- de vraag of iemand hulp nodig heeft of dat iemand hulp kan geven in een of andere vorm,
- de vraag of iemand morele en/of financiële steun van de diakenen zelf nodig heeft voor wat voor oorzaak ook.

8 De eredienst

Deze handreiking kan door de ambtsdragers thuis gebruikt worden om zich vooraf systematisch te bezinnen op en notities te maken over de materie. De vragen uit de handreiking kunnen ook, meer of minder globaal, tijdens de bespreking zelf gevolgd worden.

De gebeden

- Hoe zijn de gebeden opgebouwd: zit er lijn in; wordt niet overbodig herhaald of te breed geformuleerd?
- Hoe is het taalgebruik: (te) modern of ouderwets; (te) moeilijk; slordig of correct; passend bij de gelegenheid?
- Komen de verschillende onderwerpen voldoende aan de orde, zoals: het lofprijzen, aanbidden en danken; het vragen om vergeving en om de kracht van Gods Geest; het voorleggen van moeiten; de inhoud van de preek; de feiten van de dag?
- Komen in de voorbede de verschillende soorten kerkleden en instanties vaak en concreet genoeg aan bod?
- Is er genoeg vooroverleg in de consistorie?

Het zingen

- Komen in de loop van één of twee jaar alle psalmen en gezangen aan bod; is er een evenwichtig gebruik van de gezangen in vergelijking met de psalmen?
- Worden per keer te weinig of te veel liederen opgegeven; wordt recht gedaan aan het geheel van een lied, of wordt met losse coupletten gewerkt?
- Wordt wijs omgegaan met het opgeven van minder bekende of moeilijke melodieën?
- Sluiten de opgegeven liederen voldoende aan bij het onderdeel van de eredienst waarbij ze horen?
- Geldt van de organisten dat ze op muzikaal en liturgisch verantwoorde wijze de gemeentezang begeleiden, alsook dat zij zich houden aan de muzieknotatie zoals die in het kerkboek is opgenomen?

Andere elementen

- Wordt alles op een goede manier aangekondigd?
- Moet er nog wat veranderd worden aan de manier waarop de predikant, de ouderlingen, de diakenen en de kerkleden betrokken zijn bij de avondmaalsviering?
- Moet er nog wat veranderd worden aan de manier waarop dopen, belijdenis doen en bevestigingen gebeuren?
- Is het doel van de collectes altijd duidelijk genoeg?

IV Catechumenen, 1999

Bron: Aan het werk in de kerk © Steunpunt Gemeenteopbouw 2004, hoofdstuk 15.2

Inhoud

- 1 Inleiding
- 2 Iets uit de geschiedenis
- 3 Catechumenen in een tegenwoordige gereformeerde kerk
- 4 Praktische regelingen

1 Inleiding

Gereformeerde kerken kennen in hun registratie twee soorten leden: doopleden en belijdende leden. Maar er zijn situaties waarin de behoefte bestaat aan een derde vorm van horen bij de gemeente. Het gebeurt immers dat iemand die oorspronkelijk buitenkerkelijk is of die in de katholieke of hervormde kerk randkerkelijk is, zich gaat interesseren voor het geloof en zo in contact komt met een plaatselijke gereformeerde kerk. Vaak gebeurt dat via de vriend(in) uit die gereformeerde kerk, maar het is evengoed mogelijk dat deze ontwikkeling mee te danken is aan een gevolgde bijbelcursus of wellicht aan het 'toevallige' binnenlopen in een kerkdienst. Hoe dit ook zij, een feit is: hoe veel te meer zo iemand groeit in het geloof, des te onbevredigender is het voor hem/haar maar evengoed voor zijn/haar omgeving dat hij/zij officieel geen plek heeft in de desbetreffende kerk. Op allerlei momenten laat zo iemand zichzelf zien, maar officieel hoort hij/zij er niet bij. Dat kan ongastvrij aandoen en demotiverend werken. Graag wil ik bepleiten dat een kerkenraad in een situatie als deze de desbetreffende persoon, als die dat zelf ook wil, inschrijft als catechumeen, wat in feite betekent dat zo iemand lid-op-weg is.

Tweeërlei

In deze aanduiding zit tweeërlei: enerzijds wordt niet vooruitgelopen op het beoogde eindresultaat, dus dat zo iemand werkelijk lid gaat worden, want niemand kan garanderen waar het groeiproces uiteindelijk op uit zal lopen. Anderzijds wordt erkend dat de situatie niet vrijblijvend is: de desbetreffende persoon is toch maar op weg, ofwel: bij hem/haar is sprake van een kennelijke groei in de richting van God en zijn gemeente.

Uiteraard is een wezenlijk element van het catechumeen-zijn dat zo iemand zich via catechisatie voorbereidt op het doen van openbare geloofsbelijdenis. Maar terwijl hij/zij daarmee bezig is, kan die persoon als catechumeen op een bepaalde manier al een plaats krijgen in de gemeente.

2 Iets uit de geschiedenis

(De inhoud hiervan berust op informatie van de classicus F.J. Berghuis)

Als een kerkenraad iemand als catechumeen inschrijft, grijpt die terug op een praktijk en een benaming uit de vroeg-christelijke kerk. In de vroeg-christelijke kerk had men namelijk vaak te maken met mensen die zich van het heidendom tot het christelijk geloof bekeerden. Wanneer ze lid van de kerk wilden worden, moesten ze zich eerst aanmelden als catechumeen (is letterlijk: iemand die onderwijs ontvangt).

Lid op weg

Uit het boekje dat bijv. Augustinus met het oog op het eerste geloofsonderricht schreef, weten we vrij goed hoe het in Hippo (de standplaats van Augustinus) toging als iemand zich aanmeldde: een door de kerk aangewezen catecheet vroeg hem naar de redenen van zijn komst. Bleken zijn motieven zuiver, dan gaf de catecheet een korte uiteenzetting van het christelijk geloof en de christelijke levenswandel. Beaalde de 'nieuweling' dit en beloofde hij als christen te leven, dan kon hij als catechumeen aanvaard worden. Hij werd opgenomen in de gemeenschap van de kerk en droeg de christennaam. Gedurende 2 à 3 jaren moest hij zich dan verdiepen in de christelijke leer en was hij toegelaten tot het eerste gedeelte van de erediensten. Het tweede deel, waarin het avondmaal werd gevierd, mocht in dit tijd alleen worden bijgewoond door belijdende leden. Na deze voorbereidingstijd kon hij zich opgeven voor de doop. De catechumenen werden gewoonlijk in de paasnacht gedoopt en konden dan als volwaardige leden van de kerk onderwezen worden in de betekenis van de sacramenten. Uit de geschriften van andere 'kerkvaders' blijkt dat ook in andere plaatsen een dergelijke praktijk bestond. Wie tot de kerk toegelaten wilde worden, kreeg ook vóór zijn doop al een bepaalde plaats en was binnen de gemeenschap van de kerk bekend en erkend als 'lid-op-weg'.

3 Catechumenen in een tegenwoordige gereformeerde kerk

Het is een goede zaak als kerkenraden teruggrijpen op deze oude praktijk. Het kan uit de inleiding overigens duidelijk zijn, dat ik de inschrijving als catechumeen niet alleen bepleit voor ongedoopte buitenkerkelijken die op weg zijn naar geloof en kerk, zoals de praktijk was in de tijd van Augustinus. De kerkelijke omstandigheden zijn nu eenmaal veranderd. Daarom bepleit ik de inschrijving als catechumeen ook voor gedoopten die alleen maar in naam ofwel op papier horen bij een andere kerkgemeenschap dan de gereformeerde kerken waarmee ze nu in contact zijn gekomen. Van zulke gedoopten geldt immers dat ze in feite amper een kerkelijk thuis hebben. Dat betekent omgekeerd dat het naar mijn oordeel ongepast is iemand als catechumeen in te schrijven die als actief gelovige bezig is kerkelijk 'over' te komen uit een andere kerkgemeenschap, dus terwijl hij/zij van huis uit meelevend lid is van die kerkgemeenschap.

Wat is de waarde?

Maar wat is dan precies de waarde ervan dat iemand ingeschreven wordt als catechumeen? Ik denk dat daarvoor zowel in de richting van de gemeente gekeken kan worden als in de richting van de catechumeen zelf:

Zonder zo'n inschrijving is het vaak slechts in kleine kring (m.n. de kerkenraad) bekend dat er mensen via catechisatie 'op weg zijn' naar het lidmaatschap van de kerk. Wanneer zoiets aan de geméente bekend wordt gemaakt en iemand bovendien een meer erkende plaats in de gemeente krijgt, heeft dat betekenis voor de gemeenteleden: zij hebben dan meer gelegenheid contacten te leggen met de catechumeen, voor hem te bidden en belangstelling te tonen in allerlei situaties.

Voor de catechumeen zelf kan het heel belangrijk zijn dat hij/zij merkt dat hij/zij vanaf het begin welkom is in de kerk. Daaraan kan het verlenen van een positie die in de gemeente bekend en erkend is, een bijdrage leveren. Hij/zij kan zich ook vóór zijn doop en/of belijdenis opgenomen weten in de gemeenschap van de kerk. Een dergelijke inbedding in de kerkgemeenschap doet de betrokkene ongetwijfeld goed: hij/zij ervaart dan aan den lijve een voorproef ervan wat het is lid van Christus' lichaam te zijn. Dit kan een stimulans betekenen voor het onderwijs dat die persoon ontvangt.

4 Praktische regelingen

Om duidelijkheid te scheppen over de positie van een catechumeen, is het van groot belang dat zwart op wit wordt gezet wat de rechten en plichten van een catechumeen zijn - om het even formeel te zeggen. Dan weten alle partijen (de catechumeen, de kerkenraad en de gemeente) waar ze in hun onderlinge relatie aan toe zijn. In zo'n regeling moet worden opgenomen wat van de catechumeen wordt verwacht, maar evengoed wat de catechumeen van de kerkenraad (en dan met name van de catecheet en de wijkouderlingen) mag verwachten. Het spreekt vanzelf dat een catechumeen zelf de tekst van die regeling ontvangt.

Op deze manier kan worden bereikt dat een lid-op-weg zo'n goed mogelijke kerkelijke inbedding krijgt als een steun in de rug bij zijn/haar verdere groei in de richting van God en zijn gemeente.

V Preekbespreking met de gemeente, 1999

Bron: Aan het werk in de kerk © Steunpunt Gemeenteopbouw 2004, hoofdstuk 7.3

Inhoud

- 1 Inleiding
- 2 De principiële mogelijkheid
- 3 De pastorale wenselijkheid
- 4 De praktische haalbaarheid
- 5 De organisatie
- 6 Slot

1 Inleiding

Op tal van plaatsen vindt, na de kerkdienst, met (een deel van) de gemeente zo nu en dan preekbespreking plaats. Daarmee wordt bedoeld dat in aanwezigheid van de predikant doorgesproken wordt over de preek. Dit doorspreken houdt, als het goed is, velerlei in: er worden aan de predikant informatieve of ook kritische vragen gesteld; er worden waarderende opmerkingen gemaakt; de deelnemers wisselen naar aanleiding van de preek gedachten en gevoelens uit.

Naar mijn oordeel kunnen de deelnemers zich bij deze gelegenheid in tweede instantie ook uiten over de zondagse preken van de desbetreffende predikanten in het algemeen als ook over de manier waarop hij gewoonlijk de liederen kiest en vooraan in gebed. Kortom, in het kader van de preekbespreking met de gemeente komen allereerst de preek en verdere liturgie van die ene kerkdienst aan de orde, maar daarnaast eventueel de telkens terugkerende kenmerken die aan te wijzen zijn in de preken en de verdere liturgie van de desbetreffende predikant. In gemeentes die overwegen deze activiteit in te voeren, leven wellicht verschillende vragen. In het vervolg wil ik op deze vragen ingaan.

2 De principiële mogelijkheid

Kan dat wel, preekbespreking? Want de preek is toch Gods Woord? Mag je een preek dan wel zomaar ter discussie stellen?

In de inleiding heb ik al aangegeven dat bij mijn benadering 'preekbespreking met de gemeente' breder is dan alleen dat er kritische opmerkingen bij de preek geplaatst worden. Maar ook dan blijven de genoemde vragen overeind staan. Wat valt daarvan te zeggen?

Is de preek Gods woord?

Inderdaad wordt de preek soms gelijk gesteld met Gods Woord. In dat geval is een, mogelijk kritische, bespreking van de preek een onmogelijkheid: Gods Woord mogen we niet tot object van onze discussie verlagen.

Maar naar mijn overtuiging is het onjuist de preek met Gods Woord gelijk te stellen. Zie je de werkelijkheid van de zondagse preken onder ogen, dan kun je er niet onderuit, vast te stellen: preken zijn tot op zekere hoogte een mix van het Woord van God én het woord van de predikant. Vandaar ook dat volgens het bevestigingsformulier ouderlingen o.a. als taak hebben erop toe te zien dat geen dwaalleer wordt verkondigd. Natuurlijk is niet meteen het ergste aan de hand, maar een feit is: preken zijn feilbaar. Laat ik op een paar mogelijke uitgliders van de predikant wijzen:

- Hij kan Gods Woord op een verkeerd moment in een verkeerde situatie gebruiken. Dan laat hij wat op zichzelf Gods Woord is, verworden tot mensenwoord.
Een voorbeeld: als een gemeente verslagen is door het dodelijk verongelukken van een kind, moet een predikant niet als tekst nemen: 'Verblijdt u in de Here te allen tijde' (Filippenzen 4:4a). Op zichzelf geeft hij dan Gods Woord door, maar door z'n totale gebrek aan inlevingsvermogen wordt dat Woord van God een misplaatst woord dat de hoorders plat slaat. Gelukkig zal dit ondenkbare niet zo gauw gebeuren, maar toch: de tekstkeuze kan er gezien de situatie soms helemaal naast zijn.
- Een predikant kan ook uitspraken doen die eenzijdig zijn, aanvulling nodig hebben, misverstand oproepen.
- Hij kan tenslotte een verkeerde toepassing geven of juist nalaten de praktische betekenis van Gods Woord te verhelderen.

Naast kritiek op deze *inhoudelijke* punten is er ook kritiek mogelijk op de *vorm* (de opbouw, het taalgebruik) en het brengen (het tempo, het stemgebruik) van de preek.

Willen we aan deze werkelijkheid rechtdoen, dan moet onze houding tegenover een preek altijd dubbel zijn:

- open, voor zover we daarin Gods Woord beluisteren;
- kritisch, voor zover we daarin mensenwoord horen.

Inhoudelijke bespreking

Van vele plaatselijke gemeentes kunnen we gelukkig zeggen dat de preken daar doorgaans bijbels zijn. Daarom accepteren we het van predikanten als ze in het gebed na de preek God danken voor het Woord dat Hij ons liet horen, zónder dat ze melding maken van de menselijke beperkingen daarbij. Daarom ook wordt van gemeenteleden verwacht dat zij vóór alles positief reageren op de preek.

Maar evengoed in die situatie blijft gelden dat er bij de preken de nodige kanttekeningen te plaatsen zijn. Ook moet worden erkend dat die kanttekeningen elementen kunnen betreffen die het gemeenteleden (erg) belemmeren om open te staan voor het bijbelse in de preek.

Kortom: preken zijn per definitie vatbaar voor inhoudelijke bespreking. Dat geldt eveneens van de verdere liturgie. Een predikant kan eenzijdig of beperkt zijn in z'n liedkeuze. Daarnaast kan hij tijdens het voorgaan in de gebeden aanvechtbare accenten leggen; bij de voorbede kan hij structureel mensen of situaties over het hoofd zien - om iets te noemen. Dat geeft aan dat er ook in dit opzicht reden is voor een inhoudelijke bespreking.

Met andere woorden: omdat het voorgaan van de predikant nooit volmaakt is, is preekbespreking met de gemeente, ook in kritische zin, principieel gezien mogelijk.

3 De pastorale wenselijkheid

Is het wel gewenst en zinvol in gemeenteverband aan preekbespreking te doen?

Er zijn in elk geval twee argumenten aan te voeren om preekbespreking met de gemeente te houden:

- Door zo'n preekbespreking kunnen de deelnemers allereerst bereiken dat Gods Woord dat doorgegeven is in de gehoorde preek, langer en beter bij hen beklijft. Alleen, wat bedoel ik daarmee? In elk geval niet dat kerkmensen zaterdag nog weten wat en hoe de zondag daarvoor gepreekt is. Dat lijkt me geen haalbare en eigenlijk ook geen zinnige doelstelling om na te streven.
- Veel belangrijker is dat Gods Woord zoals dat in de zondagse preek is doorgegeven, doordeweeks effect heeft op ons voelen, denken en handelen. Misschien weten we niks meer van de zondagse preek zelf, maar waarover het ging, doet wel op de een of andere manier z'n werk bij ons - en dáárom gaat het. In die zin kun je terecht zeggen: 'aan een preek moet je de hele week wat hebben.'

Het beklijven van de preek

Intussen is waar dat de preek vaak wel erg snel uit ons geheugen verdwenen is, met als gevolg dat ook de inhoud weinig uitwerkt. Dat wordt ongetwijfeld beter als je samen met anderen over de preek hebt nagepraat. Door deze bespreking van de deelnemers onderling wordt de kern van de preek dieper bij hen ingeslepen, wat het effect ongetwijfeld versterkt. Daar komt bij dat je al doorpratend ook tot conclusies en toepassingen kunt komen die in de preek zelf misschien niet eens aan de orde zijn geweest. Juist deze preekverwerking kan heel stimulerend werken.

Het effect van de preek

Door gezamenlijke preekbespreking kunnen de deelnemers in de tweede plaats bereiken dat het negatieve effect van de mensenwoorden in de preek teruggedrongen wordt. In de vorige paragraaf is opgesomd waarin de prediker kan falen, zowel wat betreft de uitleg als wat betreft de toepassing. Hoe nuttig is het voor alle betrokkenen als daarover in een goede sfeer kan worden doorgepraat. Dat geeft de predikant de kans preekpassages te onderstrepen, te corrigeren, te verduidelijken, aan te vullen, te concretiseren. En daar worden de aanwezige deelnemers allemaal beter van.

In de inleiding heb ik bepleit tijdens de preekbespreking niet alleen de preek maar ook de verdere liturgie, met name de liedkeuze en de gebeden, aan de orde te stellen. Een opbouwende bespreking hiervan kan de predikant stimuleren de door hem gevolgde koers voort te zetten, maar kan ook aanleiding zijn dat hij z'n aanpak toelicht of dat hij zich gaat bezinnen op een andere aanpak - en daar zal de gemeente wel bij varen.

Al het genoemde maakt duidelijk dat een breed opgezette preekbespreking met de gemeente, als het goed gebeurt (zie beneden), dienstbaar is aan de opbouw van de gemeente en daarom pastoraal gewenst is.

4 De praktische haalbaarheid

Alleen, is preekbespreking met de gemeente wel haalbaar? Bij het nadenken hierover doen zich drie vragen voor:

De eerste vraag: kan er wel zinnig over de preek gesproken worden?

Er bestaat immers een grote verscheidenheid aan verwachtingen van en visies op de preek (ditzelfde valt trouwens ook te zeggen inzake de liedkeuze en het voorgaan in de gebeden, maar dat laat ik nu even terzijde). Natuurlijk zijn er verschillende verwachtingen van de preek. De predikant die de preek maakt en het gemeentelid dat de preek beluistert, hebben nu eenmaal elk hun eigen denk- en belevingswereld. Als gevolg hiervan kan op hetzelfde moment de predikant vanuit zijn leefwereld menen een goede preek gehouden te hebben, terwijl het gemeentelid vanuit zijn leefwereld meent dat de preek ernaast was. Toch maakt dit feit het niet onmogelijk een gezamenlijke preekbespreking te houden. Want van elke deelnemer aan de preekbespreking en dan vooral van de predikant mag worden verwacht dat die hun uiterste best doen naar de ander te luisteren om zich zo in diens leefwereld te verplaatsen.

Maar die verschillende visies op de preek dan? Bij alle verschillen in visies op de preek kunnen gereformeerde kerkleden elkaar in elk geval in deze benadering vinden: een goede preek wordt erdoor gekenmerkt dat daarin Gods Woord wordt uitgelegd en toegepast. Béide aspecten: een preek die enkel bestaat uit uitleg, is eigenlijk geen preek; en een toepassing die niet voortvloeit uit de uitleg, hangt in de lucht.

De tweede vraag: is er binnen de gemeente wel voldoende belangstelling?

Om op deze vraag antwoord te krijgen, kun je eerst een peiling houden. Maar hoe kun je mensen over iets peilen waarmee ze geen ervaring hebben? Daarom bepleit ik dat gemeentes die met deze activiteit ervaring willen opdoen, deze activiteit gewoon één jaar houden. Dan kun je aan de hand van het aantal deelnemers en/of de gang van zaken bepalen of er voldoende interesse is om voor het volgende jaar tot voortzetting te besluiten. Trouwens, het is ook heel goed mogelijk de preekbespreking alleen voor een bepaalde periode te houden of om het jaar. Duidelijk moet ook zijn, vind ik, dat deze activiteit bedoeld is voor, laat ik zeggen, de liefhebbers: niemand wordt erop aangezien als hij/zij niet meedoet.

De derde vraag: staat vragen vrij?

Aan met name de bespreking van de preek zelf zit een risico, want we weten allemaal hoe soms na een dienst door kerkmensen (dus ook door onszelf) korte metten gemaakt wordt met een preek: 'Dat was helemaal niks!' Of: 'Laat die man eens gaan studeren!' Of: 'Je kunt wel zien dat hij...!' enz. Het is beslist niet de bedoeling van de preekbespreking ruimte te geven aan zulke afkrakende uitlatingen; ook is het niet de opzet de preek als geheel ter discussie te stellen. De simpele reden hiervoor is dat dit voor niemand van de aanwezigen opbouwend is.

Betekent dit dat tijdens zo'n preekbespreking de predikant met fluwelen handschoenen aangepakt moet worden: 'Oh, dominee, wat een mooie preek!' ? Dat is ook weer niet de bedoeling. Deelnemers mogen best vertellen dat ze iets concreets gemist hebben, dat ze door iets gekwetst zijn of dat iets vragen bij hen oproept. Ik noem maar iets. Wat wel of niet kan tijdens een preekbespreking? Laat ik dit algemene kader geven: als het maar dienstbaar is. Al werkend blijkt wel hoe of wat.

5 De organisatie

Het zou mooi zijn als er na elke kerkdienst gelegenheid was samen als gemeente de preek door te spreken. Helaas is dat niet haalbaar:

- Het grote aantal kerkgangers maakt het onmogelijk tot een echt gesprek te komen met elkaar en met de predikant.
- Vele kerkgangers zijn door de aanwezigheid van hun kinderen beperkt in het bijwonen van gemeenschappelijke zondagse activiteiten.
- Als een op zichzelf prijzenswaardige nieuwigheid elk week terugkomt, zal die ongetwijfeld op den duur al minder belangstelling trekken.

Daarom moet gekozen worden voor een meer haalbare vorm. Tegelijk kan duidelijk zijn dat de praktische invulling hiervan elk seizoen bijgesteld moet worden, al naar gelang de opgedane ervaringen (even ervan uitgaande dat de belangstelling groot genoeg is om telkens door te gaan). In eerste instantie kan gekozen worden voor deze optimale invulling:

Invulling van de organisatie

De organisatie van de preekbespreking wordt in handen gegeven van de scribe, de secretaresse, de activiteitencommissie (als die er is) of vul maar in:

- die maakt ten behoeve van de preekbespreking vaste seizoencombinaties van twee wijken;
- die maakt ten behoeve van de preekbespreking een seizoenrooster van de zondagmorgens waarop een samenkomst gehouden zal worden, met dien verstande dat elke combinatie van twee wijken 2x aan bod komt (wat in een gemeente met tien wijken betekent dat, de twee vakantiemaanden buiten beschouwing gelaten, maandelijks een preekbespreking opgezet wordt: m.i. geen te zware belasting voor een predikant);
- die regelt met de koster het koffiedrinken vóór en tijdens de preekbespreking.
- Een preekbespreking is in principe alleen toegankelijk voor de leden uit de desbetreffende combinatie van wijken. Maar er zijn uitzonderingen. Het is namelijk denkbaar dat gemeenteleden na het horen van juist deze preek er behoefte aan hebben juist deze preekbespreking bij te wonen om iets kwijt te kunnen. Ook zij zijn van harte welkom.

De leiding van de bespreking

Die is in handen van een wijkouderling in combinatie met de predikant. De duur kan gesteld worden op 30-60 minuten, al naar gelang de bespreking verloopt. De gang van zaken is daarbij als volgt:

- Op de zondag dat er voor een aantal wijken preekbespreking wordt gehouden, is er meteen na afloop van de dienst voor die wijken gelegenheid koffie te drinken, terwijl de aanwezige kinderen limonade kunnen krijgen. De kinderen die blijven, kunnen dan (weer) naar de crèche (eventueel voor een preekverwerking op hun niveau), terwijl de preekbesprekers zich in de desbetreffende zaal verzamelen.
- De leidende ouderling begint het samenzijn met een kort gebed. Daarna geeft hij of de predikant nog eens heel kort de bedoeling aan van de preekbespreking.
- Dan geeft de ouderling de aanwezigen gelegenheid tot het stellen van vragen en het maken van opmerkingen. In reactie hierop moet de predikant niet te gauw met antwoorden komen. Veel beter is het dat hij of de ouderling doorvraagt of de zaak 'in de groep gooit', zodat het onderlinge gesprek op gang komt.
- Lijkt de preek doorgesproken, dan kan de ouderling of de predikant vragen naar de beleving van de verdere liturgie van die zondag en naar de ervaringen met eerdere kerkdiensten waarin de aanwezige predikant is voorgegaan.
- Mochten er vervelend-kritische vragen gesteld worden aan de predikant, dan is het de taak van de ouderling dit af te snijden: het samenzijn mag beslist niet in bekvechten ontaarden.
- Na zo'n 30-60 minuten sluit de ouderling af met de evaluerende vraag wat de aanwezigen van het samenzijn hebben gevonden en of ze tips hebben voor een volgende ronde (hiervan maakt de predikant zo nodig notities). Er kan afgesloten worden door samen een lied te zingen.

Evaluatie

Aan het einde van elk seizoen zorgt de scribe ervoor dat op de kerkenraad een slot-evaluatie plaatsvindt, waarbij uiteraard gebruik gemaakt wordt van de ervaringen van de leidende ouderlingen en de predikant en conclusies getrokken worden voor het volgende seizoen.

Het is belangrijk te beseffen dat de evaluatie afhangt van wat men van deze activiteit verwacht. Ga je af op de opkomst, dan valt die, als je kijkt naar het aantal dat had kunnen komen, vast altijd tegen. Vind je de kwaliteit van het gesprek doorslaggevend, dan kan een samenkomst met 12 uit een geheel van 70 gemeenteleden toch bijzonder geslaagd zijn.

6 Slot

Vanzelfsprekend is naast deze meer officiële vorm evengoed een informele vorm denkbaar: op eigen initiatief of gestimuleerd door hun ouderling kunnen gemeenteleden uit een bepaalde wijk ook zelf, bij iemand thuis en zonder de predikant erbij een of meerdere keren een preekbespreking organiseren. Je kunt zelfs zeggen dat deze aanpak-van-onderaf eigenlijk de voorkeur verdient. Niet voor niets wordt tegenwoordig gepleit voor de diaconale en pastorale gemeente. Maar dat is een onderwerp apart.

Waar het mij in dit verhaal om gaat, is om het onderlinge gesprek in de gemeente over de preek en de verdere kerkdienst te stimuleren, in de hoop dat zo het effect van Gods Woord onder ons bevorderd wordt.

VI Eenmalige kerkgang; kerkelijk shoppen, 1999

Bron: Aan het werk in de kerk © Steunpunt gemeenteopbouw 2004, hoofdstuk 15.6

Inhoud

- 1 Inleiding
- 2 Uitgangspunt
- 3 Eenmaal naar de kerk
- 4 Kerkelijk shoppen

1 Inleiding

Het trouw bijwonen van de kerkdiensten van de eigen gemeente is nooit een vanzelfsprekende zaak geweest bij alle gemeenteleden.

Altijd hebben kerkenraden te maken gehad met mensen die stelselmatig ermee volstaan 's zondags eenmaal naar de kerk te gaan. En dan bedoel ik geen mensen die door fysieke of psychische oorzaken niet vaker kunnen komen, maar mensen die niet vaker naar de kerk willen, dus uit vrije keuze.

Daarnaast tobben kerkenraden met name in (studenten)steden met het verschijnsel dat gemeenteleden het bezoeken van de eigen kerkdiensten geregeld afwisselen met het bijwonen van een dienst buiten de eigen kerkgemeenschap, een praktijk die wel 'kerkelijk shoppen' wordt genoemd.

Als je je op deze materie bezint, komen vragen op als:

- Wat zijn eigenlijk de motieven voor eenmalige kerkgang en voor kerkelijk shoppen?
- Is er verschil aan te wijzen tussen gemeenteleden die kerkelijk shoppen en die ermee volstaan eenmaal naar de eigen kerk te gaan?
- Hoe moet de kerkenraad handelen met beide categorieën?

Graag wil ik in het volgende een bijdrage leveren aan de bezinning op deze vragen, zodat ambtsdragers een handvat hebben voor het pastorale gesprek hierover met gemeenteleden.

2 Uitgangspunt

Het is een open deur te zeggen dat nergens in de Bijbel een goddelijke opdracht staat dat we 's zondags tweemaal naar de kerk horen te gaan. In de loop van de Nederlandse kerkgeschiedenis is het onze gemeenschappelijke keuze geworden dat we de zondag met name bestemd hebben voor twee kerkdiensten.

Het menselijke van deze keus betekent niet dat het al of niet tweemaal naar de kerk gaan een kwestie is van ieders individuele vrije beslissing. Niet voor niets wordt in Hebr 10:25 ervoor gewaarschuwd de eigen bijeenkomsten niet te verzuimen. Het is waar, waarschijnlijk doelt de apostel op het principiële ongeoorloofde van synagoge-bezoek. Toch kunnen we deze tekst gerust veralgemeniseren: 'we moeten de kerkdiensten trouw bezoeken.'

Maar waarom is dat dan zo belangrijk? Wat zijn daarvoor de argumenten? De in 1970 overleden Nederlands Hervormde hoogleraar A.A. van Ruler heeft daarover een boek geschreven van maar liefst 175 bladzijden, gedrukt in kleine letters, met de duidelijke titel: 'Waarom zou ik naar de kerk gaan?' Wie zich diep op de materie wil bezinnen, kan daarin terecht.

Ik volsta met drie aspecten:

Kerkdiensten stimuleren

De apostel die waarschuwde de eigen bijeenkomsten niet te verzuimen, maakt in het verband (Hebr 10:19-39) duidelijk waarom trouw in de kerkgang zo belangrijk is. In mijn eigen woorden samengevat: 'We moeten niet verslappen in de liefde voor God en de naaste'. Positief gezegd: kerkdiensten stimuleren ons in ons christen-zijn. En geen wonder: we beluisteren daar Gods Woord met z'n onderwijs, bemoediging en correctie. Vergelijk hoe de Dordtse Leerregels in III-IV, 17 spreken over de voedende werking van het Woord zoals dat wordt uitgedragen. In principe kunnen we natuurlijk ook thuis met Gods Woord bezig zijn, maar ik denk dat ik rustig kan zeggen dat we thuis meestal volstaan met de korte lezingen aan tafel: te weinig om voldoende 'voedsel voor de ziel' (D.L. III-IV, 17) binnen te krijgen.

Geven in de kerkdiensten

Behalve dat we tijdens de kerkdiensten iets ontvangen (we beluisteren immers het Woord), geven we tijdens kerkdiensten ook van alles: we zingen, we belijden ons geloof, we bidden. In Hebr 13:15 wordt dat ons 'loffer' genoemd, 'de vrucht van onze lippen'. Door deze activiteiten geven we God dus iets waarop Hij als onze Heer, onze Vader recht heeft.

Verbondenheid met elkaar

In de derde plaats zijn kerkdiensten van belang omdat we bij die gelegenheid als gemeenteleden onze verbondenheid met elkaar laten zien en beleven. Natuurlijk kun je op je eentje geloven. Maar dan komt je christen-zijn niet tot z'n recht. Als gelovige ben je een van de vele leden van Christus' lichaam, de kerk. En al die leden hebben elkaar nodig.

Het samenzijn in de kerkdienst heeft dan ook een stimulerend effect op ons gelovig-zijn. Niet voor niets wordt in Handelingen 28:15 verteld dat de apostel Paulus bij het zien van medegelovigen moed vatte. Natuurlijk, dat was na een gevaarlijke reis en niet in een kerkdienst, maar zo werkt het wel: het contact met hen die door hun band met Christus jouw broers en zussen zijn, doet je goed. Ook daarom gaan we naar de kerk.

Trouwe kerkgang

Op grond van dit alles kunnen we rustig zeggen dat trouwe kerkgang hoort bij het vereren van God 'op een Hem welbehagelijke wijze' (Hebreeën 12:28). Want waarom wil God graag dat we trouw zijn in het bijwonen van de kerkdiensten? Laat ik het nog eens kort samenvatten: wij hebben God met zijn Woord en ook elkaar nodig, terwijl, omgekeerd, God ons graag hoort zingen, belijden en bidden.

Dit alles maakt begrijpelijk waarom we in Zondag 38 van de Heidelbergse Catechismus als onze gezamenlijke overtuiging uitspreken dat de boodschap van het vierde gebod o.a. is: dat ik vooral 's zondags 'trouw tot Gods gemeente zal komen'.

3 Eenmaal naar de kerk

Het kwalijke ervan

Het bovenstaande maakt duidelijk hoe kwalijk het is als kerkleden onnodig kerkdiensten verzuimen of zich er onnodig toe beperken stelselmatig eenmaal te gaan. Natuurlijk, in rekening moet worden gebracht dat deze kerkleden nog altijd geregeld aanwezig zijn. We moeten ons dus inhouden in onze typeringen. Dat neemt niet weg dat in aansluiting op het bovenstaande allerlei kritische kanttekeningen geplaatst kunnen worden bij het gedrag van deze kerkleden:

- ze negeren tot op zekere hoogte Gods waarschuwing die via Hebreeën 10:25 naar ons toekomt en zijn ontrouw aan wat we in Zondag 38 belijden als onze opdracht;
- ze beperken onnodig hun bijdrage aan het loffer dat God van ons vraagt;
- ze doen zichzelf te kort in hun vorming en toerusting als christen;
- ze onthouden andere kerkleden hun aanwezigheid, waardoor die belemmerd kunnen worden in hun enthousiasme.

Aanspreken

Om deze reden horen wie 's zondags eenmaal naar de kerk gaan geregeld op hun gedrag aangesproken te worden. Allereerst tot hun eigen behoud, want ze zetten hun weerbaarheid als gelovige op het spel en maken zichzelf vatbaarder voor vervreemding van God. Maar ze moeten ook aangesproken worden tot behoud van hun eventuele kinderen, want een bekende geestelijke wet is: wie op principiële gebied één stap naar de zijlijn doet, diens kinderen zetten twee of meer stappen daarheen.

Als ambtsdragers hierover met gemeenteleden in gesprek gaan, dan is het zaak niet te volstaan met het feit van de ontrouw in de kerkgang als zodanig. Geprobeerd moet worden erachter te komen wat gemeenteleden ertoe bewéégt nalatig te zijn: onvrede met de kerkdiensten, gemakzucht, verkeerde prioriteiten? Dan kan gerichter doorgesproken worden.

Waarde van de kerkdiensten

Daarnaast is van belang te proberen om de waarde van de kerkdiensten over te brengen, zodat het de desbetreffende gemeenteleden duidelijker wordt waar ze mee bezig zijn.

Overigens is het pastoraal niet wijs tijdens élk bezoek dit thema aan te snijden. Dat werkt zomaar averechts, doordat de betrokkenen zich bij voorbaat schrap zetten. Veel beter is het te praten over het abc van het geloof en over wat dit voor hen betekent. Verandering in de kerkgang kan alleen verwacht worden als de motivatie erachter verandert. Ambtsdragers die daarover praten, hebben het in feite indirect ook over de kerkgang.

Intussen is het vrij algemeen door kerkenraden aanvaard: eenmalige kerkgang mag miserabel zijn, dit gedrag is op zichzelf nog niet censurabel. Daar heb ik drie argumenten voor:

Dulden

Allereerst is het van belang ermee te rekenen (ik heb het boven al genoemd) dat de kerkleden over wie het nu gaat, toch in elk geval nog eenmaal per zondag de kerkdiensten bezoeken, en dat is niet niks. Geregeld luisteren ze naar het Woord zoals dat wordt uitgedragen; wekelijks leveren ook zij hun bijdrage aan het loffer aan God; eveneens geven zij uiting aan hun verbondenheid met de andere kerkleden. En dat alles doet ook in hun leven z'n werk. Het is waar, door hun eenmalige kerkgang gaan ze op dit gebied eigenwillig te werk en dat is laakbaar. Maar ze zijn 's zondags toch maar geregeld present. In die situatie past geen tucht in de zin van afhouding van het avondmaal en bij verharding afsnijding.

Kennelijk ongeloof?

Daar komt nog iets bij. Wanneer dient tucht in de zonet genoemde zin toegepast te worden? Als er sprake is van ontrouw aan God met zijn geboden tot op het fundament, zodat gesproken kan worden van kennelijk ongeloof. Dat blijkt duidelijk uit het oude avondmaalsformulier, want daarin wordt duidelijk onderscheid gemaakt.

Eenzijds wordt daarin een opsomming gegeven van vormen van ongehoorzaamheid die absoluut niet te combineren zijn met het meevieren van het avondmaal. Anderzijds wordt erkend: 'zonder twijfel zijn er nog veel zonden en gebreken in ons hart en leven: wij hebben geen volkomen geloof; wij dienen God niet met zoveel ijver als wij verplicht zijn...'

Er is nu eenmaal een essentieel verschil tussen de vroegere doperse én de gereformeerde visie op de kerk en de tucht:

- De dopersen werkten met het idee van een zuivere, volmaakte gemeente. Zij pasten dan ook radicale tucht toe.
- De gereformeerden beseffen dat de gelovigen in hun gehoorzamen aan God in dit leven niet verder komen dan tot een begin. Om die reden zijn zij mild met de toepassing van de tucht. Ook al accepteren ze miserabel gedrag niet, ze gaan ver in het dulden. Dulden is dus iets anders dan berusten: ambtsdragers blijven de betrokkenen op hun nalatigheid in de kerkgang aanspreken, maar ze realiseren zich dat weerbarstigheid bij mensen lang niet altijd overwonnen kan worden.

Met plezier naar de kerk?

Er is nog een derde argument om mild te zijn in het contact met mensen die volstaan met eenmaal naar de kerk te gaan. Ik denk namelijk dat wij als verantwoordelijke ambtsdragers het de kerkmensen ook niet altijd makkelijk maken om met plezier tweemaal naar de kerk te gaan. Ik denk dan aan twee dingen:

De nog altijd overheersende 'eenmansbediening' in gereformeerde kerkdiensten bemoeilijkt de betrokkenheid van de kerkgangers: voor ons die dagelijks te maken hebben met de snelle kijkcultuur, 'gebeurt' er vaak te weinig in de kerkdiensten.

Verder stimuleert het niet dat de middagdienst qua opzet helemaal hetzelfde is als de morgendienst: niet voor niets vindt er bezinning plaats op de tweede dienst.

Of ik hierin gelijk heb of niet, vast staat, denk ik, dat onze kerkdiensten lang nog niet optimaal zijn en dus voor verbetering vatbaar zijn. Alleen al dat feit dient ambtsdragers mild te maken als ze in gesprek zijn met hen die 's zondags eenmaal naar de kerk gaan.

Grenzen

Natuurlijk zijn er grenzen in het dulden: eenmalige kerkgang kan een symptoom zijn van een al verder gaand afdwalen van God en zijn dienst. In het avondmaalsformulier wordt in één adem gesproken van mensen 'die de kerkdiensten niet trouw bezoeken' én die 'de verkondiging van het Woord of de heiligheid van de sacramenten minachten'. Gelukkig gaat dat lang niet altijd samen, maar het kan wel. Dan zijn mensen nalatig in de kerkgang omdat ze al minder warmlopen voor God. In feite is dan niet zozeer hun nalatige kerkgang het probleem maar hun daarachter liggende onverschilligheid tegenover het geloof. Dan moeten ambtsdragers de betrokkenen dáárop aanspreken en niet simpelweg op hun beperkte kerkgang. En dan kan het gebeuren dat er wel terdege tucht moet worden toegepast.

Wijsheid van de tucht

Zoals elke ambtsdrager weet is er veel wijsheid voor nodig om te bepalen hoe en wanneer tucht moet plaatsvinden. Op ons onderwerp toegepast: zelfs als onverschilligheid de achtergrond van iemands eenmalige kerkgang is, dan is daarmee de zaak nog niet beslist. Onverschilligheid kan immers een verschillende achtergrond hebben.

Het kan zijn dat iemands geloof langzaam aan het verdwijnen is; ook kan iemand zich verstrikt hebben in een bepaalde overtreding van Gods geboden, waardoor het geloof hem niks meer waard is.

Maar evengoed kan gebeuren dat iemand in z'n warmlopen voor God gehinderd wordt door verstandelijke of emotionele bezwaren; mogelijk is iemands leven door wat voor oorzaken ook op z'n kop komen te staan, waardoor het geloof en dan ook de kerkgang hem/haar even niks meer zegt.

Kortom, er moet heel wat geluisterd en gepraat worden om te kunnen vaststellen of en wanneer de grens in het dulden bereikt is.

4 Kerkelijk shoppen

Motieven

Er zijn ook kerkgangers die redelijk trouw eenmaal naar de eigen kerkdienst gaan, maar daarnaast elke zondag of in elk geval geregeld een dienst buiten de eigen kerkgemeenschap bezoeken, bijv. van een evangelische, een baptistische of een pinksterkerk. Doorgaans hebben deze kerkelijke shoppers best waardering voor allerlei aspecten van hun eigen gemeente en verdere kerkgemeenschap, waarom ze vaak (vooralsnog) weinig neiging hebben te vertrekken.

Tekortkomingen in de eigen gemeente

Tegelijk vinden ze dat ze in de eigen gemeente tekortkomen, met name op emotioneel vlak. Zo missen zij nog al eens: warmte, enthousiasme, vreugde, met daarbij horende uitingen als: het zingen van opwekkingsliederen, het klappen in de handen, het opsteken van de handen tijdens het bidden, het uitspreken van kringgebeden, het uitspreken van persoonlijke oproepen in de preek. Deze kerkleden merken wel dankbaar op dat ook binnen gereformeerde kerken een en ander aan het veranderen is, maar ze ergeren zich aan de traagheid hiervan, mee veroorzaakt door de strakke regelgeving, die veelal pas op de driejaarlijkse generale synodes bijgesteld kan worden.

Soms gaat deze emotionele moeite samen met bezwaren tegen de kinderdoop en ook wel eens tegen andere punten van de gereformeerde leer.

Het kan duidelijk zijn dat we in dit geval met kerkmensen te maken hebben die bepaald niet onverschillig zijn. Integendeel, ze zijn welbewust met hun geloof bezig en juist daarom ruilen ze 's zondags nog al eens de eigen kerkdienst in voor die in een andere gemeenschap.

Begrip

In een bepaald opzicht is dit kerkelijk shoppen begrijpelijk. Kijkend met de ogen van kerkelijke shoppers moet je erkennen dat er aan gereformeerde erediensten kanten zitten die vragen oproepen:

- Gereformeerden zitten tijdens de kerkdienst vrij passief en statisch op hun plaats.
- Op de berijmde psalmen met hun inbedding in het Oude Testament moet tijdens het zingen telkens een lastige vertaalslag toegepast worden naar het heden van de nieuwtestamentische christen.
- In gemeentes waar het Liedboek niet gebruikt wordt, is het aantal eigentijdse nieuwtestamentische liederen minimaal, en dan zwijg ik nog over het lastige feit dat er een kloof gaapt tussen kerkmuziek en de doordeweekse ontspanningsmuziek.
- Gereformeerde preken hebben, denk ik, een minder anekdotisch en persoonlijk karakter en zijn daardoor wellicht soms minder toegankelijk dan de preken in meer evangelisch getinte gemeenten.
- Nog al te vaak verlopen gereformeerde kerkdiensten vrij formeel, zodat het menselijke wel eens in het gedrang komt. Een onnozel maar toch veelzeggend voorbeeld: nog altijd gebeurt het dat tegen te-dopen-baby's wordt gezegd: 'Ik doop u...', maar wie spreekt buiten de kerk een baby ooit met 'u' aan?
- Doordat veel liturgische zaken landelijk geregeld zijn, kunnen veranderingen daarin inderdaad pas van de grond komen via een jarenlange omweg.
- Niet onbelangrijk is ook dat de opvang vóór en na kerkdiensten soms weinig hartverwarmend is, zodat je je, zeker als nieuweling, lang niet altijd welkom voelt.
- Tenslotte: een vervelend maar niettemin aanwijsbaar feit kan zijn dat de predikant-voorganger maar beperkte gaven heeft, zodat hij tijdens de kerkdiensten maar weinig te 'bieden' heeft, om in commerciële termen te spreken.

Beleving

Natuurlijk kan er in allerlei opzicht ook de lof gezongen worden op gereformeerde kerkdiensten. Maar wie de kerkelijke werkelijkheid onder ogen ziet, moet erkennen dat het genoemde niet uit de lucht gegrepen is. Het is voor te stellen dat met name jongeren hier moeite mee hebben.

Nu zou je kunnen zeggen: 'Al het genoemde mag waar zijn, maar dat ligt alleen maar op het niveau van beleving, van sfeer. In de kerk gaat het uiteindelijk om de waarheid, dus om de vraag of recht wordt gedaan aan Gods Woord.'

Ik denk dat dit een valse tegenstelling is. Cru gezegd: waarheid zonder beleving is niks waard. Of aan Gods Woord recht wordt gedaan, moet ook blijken. Dat kerkmensen in toenemende mate de beleving in de kerkdienst van belang vinden, is volgens mij dan ook terecht. Alleen is het een feit dat mensen in hun beleving niet gelijk zijn: waar de één warmte ervaart, ervaart de ander kou; wat de één emotioneel vindt, doet de ander aan als sentimenteel. Om dit alles is het voorstelbaar dat mensen tijdens kerkdiensten onvrede hebben over wat zij in hun beleving als een tekort ervaren en dat zij daarom hun voedsel geregeld elders zoeken.

Afkeuring

Toch kan kerkelijk shoppen niet goedgekeurd worden. Al vind ik het woord 'miserabel' wat onheus tegenover deze, doorgaans actief gelovige gemeenteleden, hun shoppen kan ik niet positief noemen. Zo is het een feit dat de kerkgang al shoppend heel gauw in een consumptieve, individualistische sfeer getrokken wordt: je gaat daarheen waar jij je plezierig voelt.

Daartegen zijn verschillende bezwaren aan te voeren:

Gods leiding

Allereerst doe je, naar mijn idee, zo te kort aan Gods leiding van je leven: door jouw levensgeschiedenis heeft Hij jou een plek gegeven in juist deze gemeente. Dan moet je jezelf leren met de erediensten daar je winst te doen, al zijn de marges daar soms ook betrekkelijk smal. Wie shopt, loopt gevaar dat hij/zij zichzelf te makkelijk aan deze taak onttrekt.

Overheersende beleving

Verder: zoals gezegd erken ik het belang van de beleving, maar wie kerkelijk shopt, laat de beleving zomaar overheersen, met mogelijk als gevolg dat hij/zij zichzelf bederft. Dan wordt het voor zo iemand al moeilijker zichzelf tevreden te stellen. In dit verband moet ik denken aan de kritiek van Paulus op de Korintische gelovigen, onder wie kreten klonken als: 'Ik ben van Paulus! En ik van Apollos. En ik van Kefas.'

Maar Paulus moest niks hebben van dit achternalopen van voorgangers. In het kerkelijk leven moet niet die ene goeie predikant centraal staan, maar Gods Woord, Christus (zie 1Korintiërs 1:12-13; 3:4-7).

Geduld

Ik kan het nog anders zeggen: ook kerkelijk leven we in een onvolmaakte wereld. Daarom is het maar goed dat God geduld heeft met ons. Wie zich daarvan bewust is en dus ontspannen christen wil zijn, leert zichzelf geduld te hebben met het smalle van de kerkelijke marges. Wie shopt, negeert dit alles en probeert zich zo te onttrekken aan de pijn van de gebrokenheid.

Van belang is tenslotte: wie kerkelijk shopt, doet in feite de broeders en zusters uit de eigen gemeente tekort. Immers, als hij/zij om allerlei gemis shopt, dan laat hij de 'achterblijvers' met dat gemis zitten. Stel dat de ergste situatie zich voordoet, dat jouw geloof verpietert als je je tot de eigen kerkdiensten beperkt, dan kun je het niet maken dat onbesproken te laten. In plaats van te shoppen is het je taak in de eigen gemeente aan verbetering te werken. Wie dat nalaat, zorgt al shoppend alleen voor zichzelf maar laat de anderen tobben.

Censurabel?

Is kerkelijk shoppen ook censurabel? In het bovenstaande durfde ik de typering 'miserabel' al niet te gebruiken. Immers, de desbetreffende kerkleden verzuimen de eigen kerkdiensten niet uit onverschilligheid, uit ongeloof, omdat ze gewoon geen zin hebben tweemaal samen met de gemeente te luisteren, bidden en zingen. Hun motief om weg te blijven, is dat ze erop gespist zijn elders 'voedsel voor de ziel' te ontvangen. Het is waar, daar kan een consumptieve, individualistische kant aan zitten. Maar zelfs als je in die termen zou moeten spreken (boven heb ik veel voorzichtiger geformuleerd) - concreet: shoppers zijn er voor alles op bedacht om zelf qua beleving aan hun trekken te komen - dan nog kun je dat onmogelijk censurabel noemen, bij alle kritiek die mogelijk is. Dat betekent in de praktijk: al ben je er als kerkenraad allerminst blij mee, je duldt het dat mensen soms elders de kerkdiensten bezoeken. Maar dat betekent ook hier niet dat je je bij de gegeven situatie neerligt.

Aanspreken

Ambtsdragers moeten dergelijk te kritiseren gedrag dus niet laten geworden: de betrokkenen moeten erop aangesproken worden. Naar mijn oordeel moet daarbij drieërlei aan de orde komen:

- Kerkelijke shoppers moeten allereerst begrip ontmoeten voor hun, vaak emotionele, moeite met gereformeerde kerkdiensten. Hoeveel onbillijks misschien soms ook aan hun kritiek zit, bij de eredienst zoals die in gereformeerde kerken functioneert, vallen terecht kanttekeningen te plaatsen. Ambtsdragers doen er goed aan hun gesprekspartners daartoe uit te nodigen. Ook is het goed hen te stimuleren binnen de eigen kerkelijke gemeente met ideeën te komen.
- Verder bewijzen ambtsdragers kerkelijke shoppers een dienst als ze hen ermee helpen oog te hebben voor de sterke kanten van de gereformeerde eredienst. Het is nu eenmaal een feit dat de kleur van je bril altijd meteen de kleur van je omgeving bepaalt. Wie zich tekort voelt gedaan, is zomaar geneigd aan het goede dat nog altijd aanwezig is, voorbij te zien. Ambtsdragers kunnen hierin corrigerend bezig zijn, maar, nogmaals: pas nadat, in de eerste plaats, aan de moeite van de shoppers aandacht is gegeven.
- Ten slotte kan het ook nuttig zijn kerkelijke shoppers te stimuleren kritisch naar hun motieven te kijken. Misschien is er in hun gedrag toch meer consumptieve mentaliteit, meer individualisme dan zij tot dan toe doorhadden. Altijd weer moeten wij het leren voor alles principiëel te denken over de eredienst: wordt daarin recht gedaan aan Gods Woord, en: doe ik recht aan mijn verantwoordelijkheid tegenover God en de naaste?

Grenzen

Ook hier geldt dat er natuurlijk grenzen zijn in het dulden van dit laakbare kerkelijke shoppen:

- Gaat iemand ertoe over in een gemeente uit een andere kerkgemeenschap geregeld avondmaal te vieren, dan moet er bij zo iemand op aangedrongen worden dat die kiést. Eigenlijk hééft zo iemand al gekozen, want het is historisch maar ook inhoudelijk niet voor niets dat er naast elkaar avondmaalstafels opgesteld worden. Maar het is goed mogelijk dat de betrokkene de consequentie van zijn/haar handelwijze onvoldoende beseft. Elders avondmaal vieren betekent immers nog niet dat je de verbondenheid met de gemeente aan het eigen avondmaal welbewust afwijst. Viert iemand geregeld elders avondmaal, dan moeten ambtsdragers dus op een kúze aandringen. Naar mijn oordeel moeten ze daarmee aanvankelijk volstaan. De tijd zal leren of in het vervolg alsnog tucht moet worden toegepast.
- Gaat iemand ertoe over zich te laten overdopen, dan heeft zo iemand zich dáármee onttrokken aan de gereformeerde kerken. Want naar gereformeerd besef geldt: wie zich laat herdopen, verklaart de eigen doop doorgaans van weinig of geen waarde en heeft daarmee metterdaad de grens van de gereformeerde kerken overschreden. Het is waar, dat wordt door de betrokkene soms anders beleefd. Die ziet zo'n herdoop soms als een soort onderstreping van zijn/haar vroegere doop. Een gereformeerde ambtsdrager kan hierin onmogelijk meegaan, want nergens uit de Bijbel blijkt dat de doop vatbaar is voor herhaling: eens door God tot zijn kind verklaard, ben je altijd zijn kind. Of je zijn gehoorzame of zijn ontaarde kind bent, dat is een andere zaak. Daarmee komen we op de taak die we levenslang, elke dag weer hebben om met Gods hulp ons metterdaad als Gods kind te gedragen. Maar terugkomend op de herdoop: wie daar metterdaad voor kiest, heeft zich daarmee in feite onttrokken. Ambtsdragers dienen dat in een gesprek aan de betrokkene duidelijk te maken, waarna het ook aan de gemeente moet worden verteld.

VII Bijlage: Preekbespreking door de kerkenraad

0 Enkele opmerkingen vooraf

- 0.1 Het is opbouwend voor het functioneren van een predikant als ten minste eens in de twee jaar zijn voorgaan in de kerkdiensten en dan met name zijn preekwerk grondig besproken wordt.
- 0.2 Al is waar dat het de taak van de ouderlingen is toe te zien op het werk van de predikant, toch pleit ik ervoor dat de diakenen aan deze bespreking meedoen vanwege hun heel eigen inbreng.
- 0.3 Om de ambtsdragers de mogelijkheid te geven zich openhartig uit te spreken, lijkt het mij het beste dat de predikant deze bespreking niet bijwoont.
- 0.4 De begeleidings/vertrouwens-commissie van de predikant woont deze bespreking wel bij. Een van de commissieleden maakt een samenvattend verslag, waarin alleen wordt opgenomen wat binnen de kerkenraad breder gedragen wordt. Dit verslag wordt later met de predikant doorgesproken, die vervolgens het verslag kan inbrengen bij z'n coach of supervisor.
- 0.5 Deze handreiking kunnen de ambtsdragers, samen met het ingevulde II-III, thuis gebruiken om zich vooraf systematisch te bezinnen op en notities te maken over de materie. De vragen uit de handreiking kunnen ook, meer of minder globaal, tijdens de bespreking zelf gevolgd worden.
- 0.6 Ook een predikant kan niet zonder waardering. Enige bemoediging moet tijdens dit agendapunt dan ook niet ontbreken, zodat die in het verslag kan worden meegenomen.
- 0.7 Eventuele kritiek moet grijpbare zaken betreffen, zodat de predikant er houvast aan heeft en het hem duidelijk is hoe hij daaraan tegemoet kan komen. Het is de taak van de (liefst externe) voorzitter en de leden van de in 0.4 genoemde commissie om zo nodig - als het ware vanuit onwetendheid - door te vragen zodat helder wordt wat iemand bedoelt.
- 0.8 Mooi is als de kritiserende ambtsdrager eventuele manco's kan illustreren aan de hand van preken die nog vers in het geheugen liggen of dat hij kan aangeven hoe die beter hadden gekund.
- 0.9 Van een predikant mag niet verwacht worden dat hij alle kritiek opvolgt, zelfs niet als die kritiek als zodanig zinnig is. Iedere predikant heeft nu eenmaal z'n eigen geardeheid en mogelijkheden. De bedoeling van de kritiek moet daarom zijn: een predikant erbij te helpen dat hij binnen z'n eigen grenzen maximaal tot ontplooiing komt. Dit ter wille van de geloofsopbouw van de gemeente.

I,1 Vragen over de vorm van de preek

- 1.1 Hoe is de preek opgebouwd: zit er een heldere lijn in; wordt er te veel of te weinig herhaald?
- 1.2 Wordt er te veel of te weinig informatie in een preek gestopt, of is er een goed evenwicht tussen het bekende en het nieuwe; hoe wordt de lengte van de preek beleefd?
- 1.3 Hoe is het taalgebruik: (te) modern of ouderwets; (te) moeilijk; slordig of correct; passend bij de gelegenheid?
- 1.4 Hoe wordt de preek gebracht: wordt er te zacht/hard, te traag/snel, saai/levendig gesproken; worden er voldoende pauzes aangehouden; is er (voldoende) oogcontact met de gemeente; is er passende mimiek; zijn er functionele armgebaren?
- 1.5 Is het merkbaar dat de prediker achter zijn boodschap staat; is er bezieling, enthousiasme?
- 1.6 Maakt hij ondersteunend gebruik van de beamer?

I,2 Vragen over de inhoud van de preek

- 2.1 Wat vindt u ervan wat ds. A.Z. als doelstellingen in zijn preken wil aanhouden (zie II) en komt u die doelstellingen ook in de preekpraktijk van ds. A.Z. tegen (zie III)?
- 2.2 Hoe is de tekstkeuze: is er gelijkwaardige aandacht voor het Oude en Nieuwe Testament; wordt er een beperkt soort teksten bepreekt, zodat er andersoortige aan bod moeten komen; zit er systeem in de tekstkeuze; duurt een serie niet te lang?
- 2.3 Wordt de Catechismus (of een ander belijdenisgeschrift) regelmatig genoeg bepreekt?
- 2.4 Blijft de predikant trouw aan het geheel van de Bijbel: legt hij teksten geïsoleerd uit of in samenhang met het directe en brede verband?
- 2.5 Staat de persoon en het werk van Christus voldoende centraal?
- 2.6 Is er voldoende aandacht voor God als Schepper en voor het werk van de Geest in ons?
- 2.7 Hoe gaat de predikant om met de tekst: blijft hij aan de oppervlakte, laat hij merken dat hij grondig studie maakt van de Bijbel, of is hij te diepzinnig?
- 2.8 Komen de beloften, opdrachten en waarschuwingen van Gods verbond alsook de vrucht van de Geest (zie bijv. Gal.5:22-25) in een goede verhouding aan de orde, ofwel: is er evenwicht tussen het onderrichten, raadgeven, bemoedigen, aansporen en terechtwijzen?
- 2.9 Haakt de predikant voldoende in op bijzondere kerkelijke gebeurtenissen zoals: doop, avondmaal, belijdenis doen en bevestiging van ambtsdragers?
- 2.10 Volstaat de predikant met een theoretisch verhaal of confronteert hij zich met wat er in de samenleving speelt aan gebeurtenissen en ontwikkelingen? Ofwel: geeft hij de betekenis aan van de gekozen tekst in deze tijd en reikt hij de kerkleden voldoende aan voor het leven van alledag, zodat zij weerbaar zijn tegenover wat er tegenwoordig aan de orde is?
- 2.11 Wat valt er te zeggen over zijn invulling van de gemeentezang en zijn voorgaan in de gebeden?
- 2.12 Gaan de preken voorbij aan de kinderen of wordt ook hun genoeg aangereikt?
- 2.13 Valt er iets te zeggen over de manier waarop hij huwelijksbevestigingen en begrafenissen leidt?

II Ds. A.Z. over de gemeentezang, zijn gebeden en zijn preken

De bedoeling is dat ds. A.Z. het volgende zwart op wit zet. Dat heeft twee voordelen: hij kan in alle rust een en ander noteren, terwijl de kerkenraadsleden zijn verhaal vooraf kunnen ontvangen.

II,1 De invulling van de gemeentezang

[Hier vertelt ds. A.Z. in een paar regels iets algemeen over de manier waarop hij tot z'n keuze komt van psalmen en liederen.]

II,2 Het voorgaan in de gebeden

[Hier vertelt ds. A.Z. in een paar regels iets algemeen over de manier waarop hij invulling geeft aan z'n voorgaan in de gebeden.]

II,3 De doelstellingen van de preken

[Hier vertelt ds. A.Z. allereerst over z'n preekplanning, dus hoe hij in de loop van het jaar aan z'n tekstkeuze komt.

Daarnaast geeft hij in ten minste 10-20 zinnen aan wat voor hem de belangrijkste doelstellingen van z'n preken zijn, ofwel: wat wil hij in z'n preken de kerkleden vooral duidelijk maken en op het hart binden.]

III De preekteksten met korte inhoud van januari-..... 202.

Opmerking vooraf: Hieronder staan korte samenvattingen van .. preken. Die samenvattingen van een paar regels per preek hebben alleen de functie de herinnering aan bepaalde preken makkelijker te maken. De preken moeten dus niet beoordeeld worden aan de hand van alleen die samenvattingen.

1 - 1 januari 201. Preek over (dopen van.....)

.....

2 - 8 januari 201. Preek over

.....